

KONGREGACIJA ZA USTANOVE
POSVEĆENOG ŽIVOTA I DRUŽBE APOSTOLSKOG ŽIVOTA

ZA NOVO VINO NOVE MJEŠINE
Od Drugoga vatikanskoga koncila naovamo
posvećeni život i još uvijek prisutni izazovi

SMJERNICE

Dokumenti – 9

Nakladnik:

Hrvatska redovnička konferencija,
Zagreb, Prilaz Gjure Deželića 75

Objavljuje se s dopuštenjem *LIBRERIA EDITRICE VATICANA*

Glavni i odgovorni urednik:

fra Jure Šarčević, predsjednik HRK

Prijevod:

Slavko Antunović

Lektura:

Zdenka Leženić

Priprema:

Ljubičasti mrav j. d. o. o., Zagreb

Tisak:

AKD, Zagreb

Naklada:

1000

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 000974853.

ISBN 978-953-97249-4-6

KONGREGACIJA
ZA USTANOVE POSVEĆENOG ŽIVOTA
I DRUŽBE APOSTOLSKOG ŽIVOTA

ZA NOVO VINO NOVE MJEŠINE

**Od Drugoga vatikanskoga koncila naovamo
posvećeni život i još uvijek prisutni izazovi**

SMJERNICE

HRVATSKA REDOVNIČKA KONFERENCIJA
Zagreb, 2017.

Naslov izvornika:

Per vino nuovo otri nuovi

Dal concilio Vaticano II la vita consacrata e le sfide ancora aperte

(ISBN 978-88-209-9963-6)

© Libreria Editrice Vaticana, 2016.

I nitko ne ulijeva novo vino u stare mješine.

Inače će vino poderati mješine

pa propade i vino i mješine.

Nego – novo vino u nove mješine!

(Mk 2, 22)

UVOD

Od 27. do 30. studenoga 2014. održano je plenarno zasjedanje Kongregacije za ustanove posvećenoga života i družbe apostolskoga života na temu „*Novo vino u nove mješine*. Posvećeni život pedeset godina nakon *Lumen gentium* i *Perfectae caritatis*” na kojem se pozornost posvetila putu koji je prešao posvećeni život u poslijekoncilskome razdoblju nastojeći ukratko iščitati njegove izazove koji su još uvijek ostali otvoreni.

Ove *Smjernice* plod su onoga što je izišlo na vidjelo na spomenutu plenarnome zasjedanju i u razmišljanju koje je uslijedilo, također razrađivanu nakon brojnih susreta koji su tijekom *Godine posvećenoga života* okupili u Rimu, pri Petrovu sjedištu, posvećene muškarce i žene iz svih krajeva svijeta.

Crkveno učiteljstvo, počevši od Drugoga vatikanskoga koncila naovamo, neprestano je pratilo život Bogu posvećenih osoba. Poglavitito je ovaj dika-sterij dao velike referentne i vrijednosne koordinate: riječ je o naptucima *Potissimum institutioni* (1990.), *Bratski život u zajednici* (1994.), *Ponovno krenuti od Krista* (2002.), *Služenje autoriteta i posluš.* *Faciem tuam* (2008.) i *Identitet i poslanje brata redovnika u Crkvi* (2015.).

Smjernice su potpuno na tragu onog „*evanđeoskog razlučivanja* u kojem se pokušava prepoznati – u svjetlu Duha Svetoga – onaj ‘zov’ kojemu Bog širi odjek u samoj povijesnoj situaciji. Također u njoj i preko nje Bog zove”¹ posvećene muškarce i žene našega doba jer „od svih se nas traži da prihva-timo ovaj poziv: izaći iz vlastite udobnosti i imati hrabrosti poći na sve periferije koje trebaju svjetlo evanđelja”².

Riječ je o crkvenom razlučivanju po kojem su posvećeni muškarci i žene pozvani poduzeti nove korake kako bi se ideale i učenje utkalo u život: u

¹ FRANJO, Apostolska pobudnica *Evangelii gaudium* (24. studenoga 2013.), 154.

² *Ondje*, 20.

sustave i strukture, dijakonije, stilove, odnose i jezike. Papa Franjo ističe nužnost toga preispitivanja: „*Stvarnost je važnija od ideje*. [...] Stvarnost jednostavno jest dok se ideja razrađuje. Između njih dviju mora se uspostaviti stalan dijalog izbjegavajući da ideja izgubi doticaj sa stvarnošću. Opasno je živjeti u kraljevstvu gdje postoje samo riječi, slike i retorika.”³

Posvećenom se životu, u veliku i bogatu procesu *accomodata renovatio*, ostvarenu u poslijekoncilske razdoblju, može dogoditi da se nađe pred još uvijek prisutnim izazovima s kojima se valja uhvatiti u koštac „odlučno i dalekovidno”⁴.

U perspektivi provedbe razlučivanja, ove *Smjernice* namjeravaju ukazati na neodgovarajuće prakse, pokazati blokirane procese, postaviti konkretna pitanja, proniknuti djelovanje strukturâ odnosa, upravljanja, izgradnje (formacije) s obzirom na stvarnu potporu koja se time daje evanđeoskom obliku života Bogu posvećenih osoba.

Ove *Smjernice* služe tomu da se u duhu *parresie* ispitaju *mješine* koje služe čuvanju *novih vina* koja Duh nastavlja darivati svojoj Crkvi pozivajući ju da konkretnim djelima pokrene promjene, i kratkoročne i dugoročne.

³ *Ondje*, 231.

⁴ *Ondje*, 58.

I. ZA NOVO VINO NOVE MJEŠINE

Isusov *logion*

1. Jedan izričaj Gospodina Isusa može osvijetliti hod posvećenoga života, suočena s izazovima našega vremena i u duhu obnove koju se htjelo provesti još tamo od Drugoga vatikanskoga koncila: *novo vino u nove mješine* (Mk 2, 22). Taj mudri Gospodinov izraz potvrđuju svi sinoptici koji ga donose u kontekstu početne faze javnoga djelovanja. Evanđelist Luka te riječi smješta u samo srce prvih provokativnih kritika farizejâ u Kafarnaumu na račun slobode i autonomije Isusova djelovanja (Mk 2, 18-22). Matej reprizu toga *logiona* smješta nešto dalje, gotovo zato da bi snažno potvrdio proročki naboj središnjega mjesta milosrđa u njegovim riječima i njegovim gestama (Mt 9, 16-17). Luka je još precizniji u kontekstualizaciji te provokacije ističući nemogućnost vođenja dijaloga sa starim mentalitetima (Lk 5, 36-39). Ovaj evanđelist ističe da se *komad tkanine trga s nove, već pokrpane odjeće* (naprotiv, kod Mateja je to *sirovo sukno*) i da ga se prišije na novo. Posljedica toga nespretnoga zahvata je dvostruka propast (Lk 5, 36) i evanđelist dodaje i drugu rečenicu koja otkriva smisao rečenoga: *I nitko pijuć staro, ne zaželi novoga. Ta veli se: Valja staro!* (Lk 5, 39)

Svoj trojici sinoptika bitno je istaknuti novost stila kojim Gospodin Isus, objavljujući svijetu Očevo milosrdno lice, zauzima kritičku distancu prema jednostavnu održavanju uvriježenih religijskih shema. Opraštati grijeha i prihvaćati svaku osobu u njezinu misteriju trpljenja, pa čak i zabludjelosti, radikalna je novost. Ta novost destabilizira one koji su naviknuti na jednostavno ponavljanje sheme u kojoj je sve unaprijed predviđeno i uokvireno. Takav stav ne samo da izaziva zbunjenost nego od samoga početka postaje razlogom odbacivanja. Stil kojim Isus naviješta Božje kraljevstvo temelji se na *zakonu slobode* (usp. Jak 2, 12) koji omogućuje nov način ulaženja u odnos s konkretnim osobama i situacijama. Taj stil ima svu boju i okus *novoga vina* koje, međutim, prijeti trganjem *stare mješine*. Ta slika jasno

otkriva potrebu da institucionalni, vjerski i simbolični oblici trebaju uvijek steći *elastičnost*. Bez potrebne elastičnosti nijedan institucionalni oblik, ma kako cijenjen i uvažavan bio, ne može podnijeti napetosti života niti odgovoriti na pozive povijesti.

2. Usporedba koju je upotrijebio Gospodin Isus u isti je mah jednostavna i zahtjevana. Mješina koja se spominje u kratkoj prispodobi spremnik je napravljen od meke kože koja se još uvijek može širiti kako bi se pospješilo dozrijevanje novoga vina koje je u stalnu vrenju. Kad bi bila suha i kruta uslijed dotrajalosti, mješina više ne bi imala potrebnu elastičnost za dozrijevanje novoga vina koje u njoj živo vrije. Ona bi se naprosto raspukla te bi propali i mješina i vino. Evanđelist Ivan upotrijebit će istu metaforu *dobrog vina* (Iv 2, 10) koje se posluživalo na svadbi u Kani kako bi ukazao na proročku novost radosna, iskričava i krjepka navještaja evanđelja. *Dobro vino* i *novo vino* postaju tako simbol Isusova djelovanja i učenja koje se ne može držati u starim mješinama sekulariziranih religijskih shema koje se nisu kadre otvoriti novim obećanjima. Kad evanđelist Luka govori o starom vinu koje je *ukusno* (*chrestòs*), on misli sigurno na navezanost farizejâ i vođa naroda na standardizirane i krute forme iz prošlosti. Ali to možda nije sve. Sami kršćani druge generacije moraju se razračunati s tendencijom da se neki ne otvaraju potpuno novosti evanđelja. Opasnost da se podlegne napasti vraćanja starom stilu svijeta, omeđenu vlastitim sigurnostima i navikama, uvijek vreba iz prikrajka. U povijesti Crkve od samih je početaka prisutna napast taktičke prilagodbe i snalaženja kako bi se izbjegao stalan izazov obraćenja srca.

Taj izraz koji je upotrijebio Gospodin Isus pomaže nam prihvatiti izazov novosti koja zahtijeva ne samo prihvaćanje nego i razlučivanje. Nužno je stvarati strukture koje će biti doista prikladne za očuvanje inovativna bogatstva evanđelja kako bi se ono živjelo i stavilo u službu svijetu, čuvajući njegovu vrsnost i dobrotu. *Novo vino* treba pustiti da dozrijeva, gotovo da diše u mješinama, da može dozrijevati na prikladan način i da ga se na kraju može kušati i dijeliti s drugima. Isto vrijedi za sliku odjeće i zakrpe: ne može se istrgnuti komad tkanine s nove odjeće da bi se njime zakrpalo već pohabano odijelo. Tako dolazi do napinjanja uslijed kojeg se staro odijelo raspara tako da nova zakrpa zapravo ničemu ne služi.

3. Poruka evanđelja ne može se svoditi na neku čisto sociološku danost. Naprotiv, riječ je o duhovnu usmjerenju koje ostaje uvijek novo. Ono traži otvorenost uma koja omogućuje osmišljavanje modaliteta nasljedovanja, u isti mah proročki i karizmatiski, koji će se živjeti u prikladnim i, možda, novim shemama. Čitav niz inovativnih dijakonija, koje su se ostvarivale izvan shema koje su se već u prošlosti pokazale provjerenima, moraju nužno naći svoje mjesto u novim institucionalnim strukturama. Te strukture moraju biti zaista na razini očekivanja i izazova. Obnova koja nije kadra dotaći i promijeniti ne samo srce nego i strukture ne dovodi do stvarne i trajne promjene. Treba uvijek imati na umu da jednostavna prisila, ma koliko bila vođena velikodušnim pobudama, može dovesti do odbacivanja. Odbacivanje za sobom povlači gubljenje one uzavrelosti neporecive novosti koja traži ne samo da ju se prepozna nego da ju se do kraja živi, a ne jednostavno podnosi ili trpi.

Ako taj evanđeoski kriterij primijenimo na ono što se živjelo u Crkvi u milosnu vremenu Drugoga vatikanskoga koncila, možemo doista govoriti o *novom vinu*. Pod vodstvom Duha Svetoga Crkva je, kao Gospodinov vinograd, imala priliku doživjeti obnovljenu duhovnu žetvu s doprinosom i velikodušnošću sviju. Svi smo se imali priliku radovati živim iskustvima obnove izraženima u novim razrađenim planovima kateheze, obnovljenim modelima svetosti i bratskoga života, obnovljenim strukturama upravljanja, novim teološkim strujama, neslućenim oblicima solidarnosti i dijakonije itd. To je prava žetva koju možemo opaziti s osjećajima obilne i radosne zahvalnosti. Ipak, svi ti znakovi obnove i oblici novosti postoje istodobno, što je također normalno, sa starim sakraliziranim i sklerotiziranim navikama. Riječ je o navikama koje se svojom krutošću i nesposobnošću opiru stvarnoj prilagodbi toj obnovi koja je uvijek u nastajanju. Iz te koegzistencije stilova mogu proizići sukobi, koji katkad mogu biti čak i oštri. Iz konflikata se rađaju uzajamne optužbe gdje jedni drugima spočitavaju da nisu *najbolje vino* (Pj 7, 10), već da su se izrodili u *vino pjenušavo, začinjeno mirisnim travama* (Ps 75, 9) jer nisu dovoljno vjerni onomu što je odvajkada uspostavljeno i provjereno. Pred svim se tim ne trebamo impresionirati, a još manje obeshrabriti. Ne mogu se urediti prikladne strukture za stvarnu obnovu a da se ne uzmu u

obzir duga razdoblja rada i neizbježivi izgredi na tome putu. Autentične i trajne promjene nisu nikada automatske.

U pravilu se mora voditi računa o čitavu nizu otpora, pa čak i pokojem koraku unatrag. Treba prepoznati da ti otpori nisu uvijek zlonamjerni ili zlobni. Više od pedeset godina nakon Drugoga vatikanskoga koncila trebamo biti svjesni da nikada nije bezbolno prepustiti se nemiru i potresima koje izazivaju živi poticaji Duha. To zasigurno vrijedi i za posvećeni život i za njegova manje ili više plodna razdoblja u smislu odgovora na znakove vremena i nadahnuća Duha Svetoga.

Poslijekoncilaska obnova

4. Kako bismo gledali naprijed i nastavili kročiti u duhu obnove koju je htio Drugi vatikanski koncil, kratko osvrtanje na povijest svima nam može poslužiti kao prosvjetljenje i potpora na putu. Svijest o onome što smo proživjeli u tih pola stoljeća postaje još nužnija ako želimo prihvatiti poticaje koji nam dolaze iz riječi i gesta pape Franje.

Accomodata renovatio života i discipline ustanovâ posvećenoga života, „prema zahtjevima današnjega vremena”⁵, bio je izričit zahtjev Drugoga vatikanskoga koncila. Koncilski su oci postavili teološke i ekleziološke temelje za tu obnovu osobito u šestom poglavlju dogmatske konstitucije *Lumen gentium*⁶. U dekretu *Perfectae caritatis* ponudili su najprikladnije praktične upute za duhovno, crkveno, karizmatско i institucionalno *osuvremenjenje* (*aggiornamento*) posvećenoga života u Crkvi. Od ostalih koncilskih tekstova jedino u *Sacrosanctum concilium* i u dekretu *Ad gentes* predstavljeni su neki praktični utjecaji od izričite važnosti za redovnički život.

Nakon pola stoljeća možemo sa zadovoljstvom prepoznati da je učinak koji je na posvećeni život imao koncilski *duh* (*mens*) bio posebno bogat. *Stil* združena razlučivanja i istraživačke pozornosti iznjedrio je poticaje i metode koje su se pokazale veoma djelotvornima u osuvremenjenju (*aggi-*

⁵ DRUGI VATIKANSKI KONCIL, Dekret o prilagođenoj obnovi redovničkoga života *Perfectae caritatis*, 1.

⁶ DRUGI VATIKANSKI KONCIL, Dogmatska konstitucija o Crkvi *Lumen gentium*, 43-47.

ornamento). Prvi korak te duboke promjene ticao se samoga načina na koji je posvećeni život morao ponovno shvaćati samoga sebe. U pretkoncilskoj fazi redovnički život, u svim svojim očitovanjima i strukturama, predstavljao je kompaktnu i operativnu snagu za život i poslanje vojujuće Crkve koja je sebe doživljavala kao stvarnost koja je u stalnoj suprotstavljenosti svijetu. U novu razdoblju otvorenosti i dijaloga sa svijetom posvećeni se život osjetio gurnutim na prvu crtu u istraživanju koordinatâ novoga odnosa između Crkve i svijeta, na dobrobit čitava tijela Crkve. To je jedna od najsnažnijih nadahniteljskih i preobražavateljskih tema koje je htio Drugi vatikanski koncil. U tom duhu dijaloga i prihvaćanja posvećeni je život – u pravilu, iako ne uvijek – velikodušno prihvaćao rizike te nove pustolovine otvaranja, slušanja i služenja. Da bi se stvarno mogao konkretizirati stil povjerljivih odnosa i prisutnosti u suvremenom svijetu, posvećeni je život u to uložio svoje mnogostruke karizme i svoju duhovnu baštinu velikodušno se izlažući i prihvaćajući nove putove.

5. U tih pedeset godina koje nas dijele od koncilskoga događaja, možemo otkriti i zamijetiti da su sve ustanove posvećenoga života ulagale svoje najbolje snage kako bi odgovorile na usrdne poticaje Drugoga vatikanskoga koncila. Napor oko obnove, napose u prva tri desetljeća nakon Koncila, bio je svesrdan i kreativan, a nastavio se i u sljedećim desetljećima premda s usporenim ritmom i umorna koraka. Prepravljeni su normativni tekstovi i izrađivani novi institucionalni oblici, najprije kao odgovor na poticaje Koncila, a zatim radi prilagodbe uredbama novoga *Zakonika kanonskog prava* (1983.). Sve su redovničke obitelji ulagale velike napore u ponovna čitanja i tumačenja „izvornoga nadahnuća redovničkih ustanova”⁷. Taj je rad imao ponajprije dva cilja: vjerno čuvati „duh i nakane osnivatelja”⁸ te „ponovno hrabro predložiti poduzetnost, domišljatost i svetost utemeljiteljâ i utemeljiteljica kao odgovor na znakove vremena koji se pojavljuju u današnjem svijetu”⁹.

⁷ DRUGI VATIKANSKI KONCIL, Dekret o prilagođenoj obnovi redovničkoga života *Perfectae caritatis*, 2.

⁸ ZKP, kan. 578.

⁹ IVAN PAVAO II., Ap. pob. *Vita consecrata* (25. ožujka 1996.), 37.

Ishodi velikoga napora oko ponovne izradbe identiteta, načina života i pripadajućega crkvenoga poslanja bili su praćeni također hrabrim i strpljivim traženjem formacijskih itinerara, svojstvenih naravi i karizmi pojedine redovničke obitelji. I na polju struktura upravljanja i vođenja ekonomske baštine i aktivnosti mnogo je toga prilagođeno „današnjim fizičkim i psihičkim preduvjetima članova [...] potrebama apostolata, zahtjevima kulture te društvenim i gospodarskim okolnostima”¹⁰.

6. Nakon ovog kratkog osvrta na povijest posljednjih pedeset godina možemo, s poniznošću, prepoznati da se posvećeni život izvjestio nastanjivati koncilske obzore s velikom ljubavlju i istraživačkom smionošću. Za čitav taj prijedeni put ne možemo a da iskreno i istinski ne zahvalimo Bogu, i jedni drugima.

U tom velikodušnom i marljivom hodu veliku je potporu davalo vrhovno učiteljstvo papâ iz tih desetljeća. S tekstovima i interventima različite naravi pape su redovito pomagali učvršćivati nova uvjerenja, raspoznavati nove putove, usmjeravati s mudrošću i crkvenim osjećajem nove izbore prisutnosti i služenja u stalnu slušanju pozivâ Duha. Od iznimne teološke, crkvene i smjerodajne vrijednosti treba smatrati poslijesinodsku apostolsku pobudnicu *Vita consecrata* (1996.) u kojoj su prihvaćeni i potvrđeni najbolji plodovi poslijekoncilskoga *osuvremenjenja* (*aggiornamento*).

U dokumentu *Vita consecrata* kontemplacija i odnos s izvorom na osobit se način objašnjavaju otajstvom Presvetoga Trojstva: „Posvećeni je život objava onoga što Otac, po Sinu, u Duhu dovršava svojom ljubavlju, svojom dobrotom, svojom ljepotom. Doista „redovnički stalež” [...] objavljuje uzvišenost Božjega kraljevstva iznad svih zemaljskih stvari i njegove najviše zahtjeve; također dokazuje svim ljudima nadmoćnu veličinu krjeposti Krista koji vlada i bezgraničnu moć Duha Svetoga koji čudesno djeluje u Crkvi. [...] Tako posvećeni život postaje jednim od stvarnih tragova što ih Trojstvo ostavlja u povijesti kako bi ljudi mogli zamijetiti draž i nostalgiju božanske ljepote.”¹¹ Posvećeni život postaje *confessio trinitatis* u svojem

¹⁰ DRUGI VATIKANSKI KONCIL, Dekret o prilagođenoj obnovi redovničkoga života *Perfectae caritatis*, 3.

¹¹ IVAN PAVAO II., Ap. pob. *Vita consecrata* (25. ožujka 1996.), 20.

suočavanju s izazovima bratskoga života „snagom kojega posvećene osobe nastoje živjeti u Kristu kao *samo jedno srce i samo jedna duša* (Dj 4, 32)”¹². U toj trinitarnoj perspektivi javlja se velik izazov jedinstva i nužnosti molitvenoga, svjedočkoga, mučeničkoga ekumenizma kao glavni put za Bogu posvećene muškarce i žene: „Kristova molitva Ocu prije Muke, da njegovi učenici ostanu u jedinstvu (usp. Iv 17, 21-23) nastavlja se u molitvi i djelovanju Crkve. Kako bi se mogli ne osjetiti uvučenima u nju kao oni koji su pozvani u posvećeni život.”¹³

Marljivo i mudro vodstvo ove Kongregacije na različite je načine ponudilo – kroz *naputke, pisma, upute*, uz povremen budan nadzor – smjernice za ustrajavanje u autentičnosti u koncilskom osuvremenjenju i kako bismo ostali vjerni, sa složnim razlučivanjem i proročkom odvažnošću, evanđeoskom identitetu i poslanju posvećenoga života.

To, međutim, ne znači nijekati krhkosti i napore koje treba prepoznati i nazvati pravim imenom kako bi se put koji smo poduzeli mogao ne samo nastaviti nego i dalje radikalizirati u smislu vjernosti i kreativnosti. Isto je tako nužno realno gledati na nove situacije s kojima je posvećeni život pozvan okušati se i u koje je pozvan utjeloviti se.

Novi su putovi izazovni

7. Mnogostruko bogatstvo *dijakonija* koje su vršile Bogu posvećene osobe u posljednjim desetljećima pretrpjelo je radikalno smanjenje zbog društvenoga, ekonomskoga, političkoga, znanstvenoga i tehnološkoga razvoja. I intervencija države na mnogim područjima koja su tijekom povijesti bila tipična za djelovanje redovnikâ imala je istu posljedicu. Sve je to promijenilo način na koji su redovnici povezani sa sredinom u kojoj žive i njihov uobičajen način zauzimanja stava prema drugima. U međuvremenu su nove i do tada nepoznate izvanredne situacije dovele do toga da su se naglo javile druge potrebe, koje su do sada ostale bez odgovora i koje kucaju na vrata kreativne vjernosti posvećenoga života u svim njegovim oblicima.

¹² *Ondje*, 21.

¹³ *Ondje*, 100.

Nova siromaštva prozivaju svijest mnogih posvećenih osoba i snažno potiču povijesne karizme na nove oblike velikodušnog odgovora na nove situacije i nove odbačenike povijesti. Otud procvat novih oblika prisutnosti i služenja u mnogostrukim egzistencijalnim periferijama. Ne smije se zaboraviti ni porast broja inicijativa volonterstva u koje su uključeni vjernici laici i redovnici, muškarci i žene, u sinergiji bogatoj „novim apostolskim dinamizmima”¹⁴, tako da „čine uspješnim odgovor na velike izazove našega vremena zahvaljujući zbornom doprinosu različitih darova”¹⁵. Ta se skladna raskoš temelji na ponovnu otkrivanju zajedničkoga krsnoga korijena koji je zajednički svim Kristovim učenicima pozvanima ujediniti snage i maštu kako bi ovaj svijet učinili ljepšim i podnošljivijim za sve.

Mnoge redovničke zajednice, osobito ženske, počele su stavljati u prvi plan ustanovljenja zajednica u mladim Crkvama i prešle su s gotovo isključivo *monokulturalne* situacije na izazov *multikulturalnosti*. U tom su duhu osnovane međunarodne zajednice koje su za neke ustanove predstavljale prvo hrabro iskustvo izlaska iz vlastitih zemljopisnih i kulturnih granica. Pokrenuta su iskustva dijakonije i prisutnosti u nepoznatim ili višereligijskim sredinama: nove su se zajednice uključile u teške sredine, često se izlažući opasnosti različitih oblika nasilja. Ta su iskustva dovela do velikih promjena unutar redovničkih obitelji, bilo u smislu kulturnog *etosa* koji članovi trebaju dijeliti, bilo u smislu modelâ Crkve i stilova inovativnih duhovnosti. Taj je izlazak naravno doveo u krizu tradicionalne sheme izgradnje, koje su neprikladne za nova zvanja i nova okruženja. Sve je to zasigurno veliko bogatstvo, ali i izvor različitih napetosti koje su katkad dovele čak do raspada, osobito u redovničkim zajednicama s manje misijskoga iskustva.

8. Suvremen razvoj društva i kulturâ, koje su ušle u razdoblje brzih i velikih nepredvidivih i kaotičnih promjena, izložio je također posvećeni život stalnim izazovima prilagodbi. To za sobom povlači i traži neprestano nove odgovore i pridodaje se krizi stvaranja planova primjerenih povijesnomu trenutku kao i krizi karizmatškoga profila. Znak te krize je očigledan trud i muka. Treba prepoznati da je u nekim slučajevima riječ upravo o nespo-

¹⁴ Ondje, 55.

¹⁵ Ondje, 54.

sobnosti prijelaza s redovitog upravljanja (*management*) na vodstvo koje će biti na razini nove stvarnosti u kojoj treba znati pokazati mudrost. Nije laka zadaća učiniti skok s jednostavnog upravljanja dobro poznatih stvarnosti na vođenje prema ciljevima i idealima s uvjerenjem koje rađa istinsko povjerenje. To ne podrazumijeva zadovoljavati se osmišljavanjem strategije pukoga preživljavanja, već zahtijeva slobodu potrebnu za pokretanje procesâ kako nas na to stalno podsjeća papa Franjo. Prije svega sve je nužnija služba vodstva koja je kadra potaknuti stvarnu sinodalnost jačajući dinamizam sinergije. Samo u tom zajedništvu nakanâ bit će moguće upravljati tim prijelazom sa strpljivošću, mudrošću i dalekovidnošću.

Neka su čvorišta tijekom vremena postala sve složenija i posvećenom su životu i njegovim institucijama postajala sve veća kočnica. Situacija ubrzane promjene prijeti izazivanju poremećaja u posvećenome životu prisiljavajući ga na život u izvanrednom stanju, a ne da izdiže pogled prema horizontima. Katkad se čini da se posvećeni život gotovo potpuno prignuo nad pitanje onoga svakodnevnoga ili brigu oko jednostavnoga preživljavanja. Takav način hvatanja u koštac sa stvarnošću šteti pravomu životu, punu smisla i sposobnu za proročko svjedočenje.

Stalno upravljanje izvanrednim situacijama koje sve više pritišću, troši energije više no što se to misli. Javlja se, na žalost, opasnost da iscrpljujemo sve svoje snage na svladavanje problema namjesto na osmišljavanje putova. U tom mukotrpnom naporu gotovo se stječe dojam da je nestalo karizmatškoga poticaja Koncila. Čini se da je nakon velikoga truda i napora oko obnove i kreativnosti uslijedila u novije vrijeme bezizlazna stagnacija upravo dok smo pozvani velikodušno prigrлити nove izlaske. U mnogim slučajevima strah od budućnosti slabi i umrtvljuje onu proročku službu – na kojoj inzistira papa Franjo¹⁶ – koju je posvećeni život pozvan vršiti u Crkvi za dobro čitavoga ljudskoga roda.

9. U ovoj točki hoda korisno je i potrebno zaustaviti se i razlučiti kvalitetu i stupanj dozrelosti *novoga vina* koje se proizvelo u dugu razdoblju poslijekoncilske obnove. Tu se nameću neka pitanja. Prvo se tiče sklada i dosljed-

¹⁶ FRANJO, *Apostolsko pismo* svim posvećenim osobama u prigodi Godine posvećenog života (21. studenog 2014.).

nosti između strukturâ, tijelâ, ulogâ i stilova koji postoje već duže vrijeme kao i onih koji su uvedeni u ovim godinama kako bi se odgovorilo na ono što Koncil nalaže i zahtijeva.¹⁷ Drugo nas nuka na ocjenu mogu li elementi posredovanja koji se danas primjenjuju u posvećenom životu omogućiti prihvaćanje najočitije novosti i mogu li poduprijeti – u slici *novoga vina* koje vrije i ključa – njegov nužan prijelaz prema punoj stabilnosti. Na kraju, možemo se pitati je li to što kušamo i dajemo drugima piti doista *novovo vino*, puna okusa i zdravo, ili je riječ, usprkos svim dobrim namjerama i hvalevrijednim naporima, o razvodnjenu vinu kojim se žele prikriti trpke posljedice loše žetve i loše obrezanih trsova.

Ova pitanja mogu se postaviti s jednostavnošću i onim *parresia*, a da se ne podlegne osjećajima krivnje koji prijete da nas dodatno blokiraju. Možemo izdvojiti malo vremena da zajedno pogledamo što se događa u *mješinama* našega posvećenoga života. Riječ je o tome da u središte stavimo kvalitetu *novoga vina* i *dobroga vina*, a ne da se uzajamno okrivljujemo ili optužujemo. To vino čiji smo ljubomorni čuvari pozvani smo točiti u čaše na radost sviju i, na osobit način, najsiromašnijih i najmanjih.

Ne smijemo se bojati iskreno prepoznati kako, usprkos cijelom nizu promjenâ, stara institucionalna shema teškom mukom ustupa mjesto novim modelima. Čitava konstelacija jezika i modelâ, vrijednosti i dužnosti, duhovnosti i crkvenih identiteta, na koje smo navikli, nije još uvijek ostavila prostora priznavanju i stabilizaciji nove paradigme koja je plod poslijekoncilskoga nadahnuća i prakse. Prolazimo kroz fazu nužne i strpljive ponovne elaboracije svega onoga što sačinjava baštinu i identitet posvećenoga života u Crkvi i pred poviješću. Jednako tako moramo pokazati i očitati onaj žilavi otpor, koji je dugo ostao prikriven, a koji se sada izričito ponovno javio u mnogim sredinama također kao moguć odgovor na loše prikriven osjećaj frustracije. U nekim stvarnostima posvećenoga života, katkad čak važnima sa stanovišta broja članova i sredstava kojima se raspolaže, ne postoji sposobnost prihvaćanja znakova novoga: naviknuti na okus *staroga* vina i uljuljkani u sigurnost već oprobanih modaliteta ne

¹⁷ Usp. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, Dekret o prilagođenoj obnovi redovničkoga života *Perfectae caritatis*, 2-4.

postoji zbiljska spremnost na bilo kakvu promjenu osim na onu koja je u svojoj biti nevažna.

10. Nakon što smo predstavili i podijelili s vama stanje u kojem se posvećeni život nalazi u sadašnjem trenutku, želimo predstaviti neke nedosljednosti i otpore. Tu vrstu dijeljenja želimo pružiti istinski i iskreno. Ne možemo više odgađati zadaću koja se sastoji u tome da zajedno shvatimo gdje se krije čvor koji treba razvezati kako bismo izišli iz stanja zakočenosti i prevladali strah pred budućnošću. Osim što ćemo nastojati navesti sve ono što koči onaj dinamizam rasta i obnove, koji je svojstven proroštvu posvećenoga života, čini nam se prikladnim dati neke smjernice kako ne bismo ostali zatočenici straha ili lijenosti. U tom ćemo smislu pokušati pružiti neke sugestije o putovima izgradnje, pravne informacije nužne za napredovanje kao i neke savjete o služenju autoriteta koji će biti u službi doista zajedničkoga stila bratskoga života. Također, čini nam se nužnim posebnu pozornost posvetiti dvama za posvećeni život osjetljivim područjima: to su izgradnja i zajedništvo dobara.

U temelju svakoga hoda čini nam se važnim istaknuti potrebu novoga poleta svetosti za Bogu posvećene muškarce i žene, koji je nezamisliv bez drhtaja obnovljene strasti prema evanđelju u službi kraljevstva nebeskoga. Na tom nas putu pokreće duh Uskrsloga koji nastavlja govoriti Crkvi svojim nadahnućima.

Na tom nas putu papa Franjo bodri riječima: „Za novo vino nove mješine. Novost evanđelja? Što nam donosi evanđelje? Radost i novost. Na novost, na novost: novim vinima nove mješine. I ne bojati se mijenjati stvari prema zakonu evanđelja. I zato Crkva traži od nas, od sviju nas, neke promjene. Traži od nas da napustimo prolazne strukture – ta ničemu ne služe! – i da uzmemo nove mješine, mješine evanđelja. Evanđelje je novost! Evanđelje je slavlje! A evanđelje se može živjeti u punini samo u srcu koje je radosno i u srcu koje je obnovljeno. Treba dati prostor zakonima blaženstava, radosti i slobodi koju nam zakon evanđelja donosi. Neka nam Gospodin udijeli milost da ne ostanemo zatočenici i neka nam dadne milost radosti i slobode koja nas dovodi do novosti evanđelja.”¹⁸

¹⁸ FRANJO, *Jutarnja meditacija* u kapeli *Domus Sanctae Marthae*, Rim (5. rujna 2014.).

II. JOŠ UVIJEK PRISUTNI IZAZOVI

11. Ono što Isus kaže o otporu promjeni – jer *staro valja* (usp. *Lk* 5, 39) – fenomen je koji susrećemo u svim ljudskim djelovanjima i kulturnim sustavima. Kao što evanđelje uči prispodobom o dobru zrnju i korovu (*Mt* 13, 25-30) kao i prispodobom o mreži punoj *dobre i loše ribe* (*Mt* 13, 47-48), često se dobra djela miješaju s manje dobrima. Ako nas to ne treba čuditi, istodobno nas treba neprestano činiti budnima kako bismo prepoznali granice i krhkosti koje sprječavaju procese koji su nužni za autentično i uvjerljivo svjedočanstvo.

Svaki uspostavljen sustav pokazuje težnju otpora promjeni i nastoji zadržati svoju poziciju, katkad sakrivajući nedosljednosti, katkad prihvaćajući zamućivati razliku između staroga i novoga ili nijećući stvarnost i trvenja u ime neke izmišljene sloge ili čak prikrivajući vlastite ciljeve površnim prilagodbama. Na žalost, ne nedostaje primjera gdje se susreće čisto formalno prijanjanje bez obveznoga obraćenja srca.

Poziv i identitet

12. Sa zdravim realizmom moramo, u prvome redu, istaknuti da već neko vrijeme svjedočimo veliku broju napuštanja redovništva. Važno je razjasniti glavne uzroke tih napuštanja, do kojih dolazi bilo nakon glavnih koraka formacijskoga puta (*iter*) (zavjetovanje, ređenje), bilo u kasnijem razdoblju. Taj je fenomen sada već zabilježen u svim kulturnim i zemljopisnim okruženjima.

Treba jasno reći da nije uvijek riječ samo o krizama na području čuvstvenoga života. Često su te čuvstvene krize plod kasnije razočaranosti zbog života u zajednici lišena vjerodostojnosti. Raskorak između onoga što se predlaže na razini vrijednosti i onoga što se konkretno živi može dovesti čak do krize vjere. Pretjeran broj hitnih i pretjerano urgentnih aktivnosti preprjeka

je postojanu duhovnome životu koji je kadar jačati i podupirati želju za vjernošću. U nekim slučajevima izoliranost najmlađih u zajednicama sačinjenima pretežito od starijih kojima je teško ući u stil duhovnosti, molitve i pastoralnoga djelovanja koji zahtijeva nova evangelizacija, prijeti potkopavanjem nade u stvarnu budućnost života. Ta frustracija ponekad dovodi do toga da se u napuštanju vidi jedini izlaz kako se osoba ne bi slomila pod tim teretom.

Sociološka su istraživanja pokazala da kod mladih ne nedostaje težnji i istinskih vrijednosti za koje su spremni ozbiljno se zauzeti. Kod njih se susreće otvorenost transcenciji, sposobnost s velikom se ljubavlju i oduševljenjem zauzimati za solidarnost, pravdu i slobodu. Redovnički život sa svojim standardiziranim stilovima – koji previše često nemaju dodira s kulturnim okruženjem – i možda pretjerana briga za vođenje djela, prijeti neodgovaranjem najdubljim željama mladih. To stvara prazninu koja sve više otežava generacijsku razmjenu i čini previše teškim nužan međugeneracijski dijalog.

Moramo se zbog toga ozbiljno zapitati o sustavu odgoja i izobrazbe. Ovih smo godina zasigurno uveli neke promjene, od kojih su neke pozitivne i išle su u pravome smjeru. No to se nije činilo kontinuirano i prije toga nisu se mijenjale bitne i nosive strukture izgradnje. Čini se da se unatoč svim naporima i zalaganju uloženu u izgradnju nije uspjelo dotaći srce osobâ i stvarno ga preobraziti. Stječe se dojam da je izgradnja više bila informativna no performativna. Posljedica je toga da se i dalje svjedoči krhkosti osoba bilo u egzistencijalnim uvjerenjima, bilo na putu vjere. To dovodi do minimalnog psihološkog i duhovnog držanja, što posljedično dovodi do toga da osoba u pogledu dijaloga s kulturama i uključenosti u društvo i Crkvu nije sposobna hrabro i velikodušno živjeti vlastito poslanje.

13. Pravac u kojem su se u posljednje vrijeme razvijale mnoge ustanove zaoštrio je problem integracije među različitim kulturama. U nekim se ustanovama već sada naziru obrisi situacije kojom je teško upravljati: s jedne strane tu su deseci starijih članova, vezanih uz kulturne i institucionalne klasične i katkad prilagodljive tradicije, a s druge je strane velik broj mladih članova koji dolaze iz različitih kultura, koji drhte i strepe, osjećaju se marginaliziranim i ne prihvaćaju podređene uloge. Želja da na sebe

preuzmu odgovornost izlaska iz situacije podređenosti mogla bi navesti neke skupine na stvaranje oblika pritiska u sjedištima u kojima se odlučuje. Iz toga proizlaze situacije trpljenja i marginaliziranosti, nerazumijevanja i forsiranja koje prijete dovođenjem u krizu nužan proces inkulturacije evandela kojeg se ne možemo odreći.

Taj napor oko inkulturacije, ako se dublje zagledamo, otkriva sve veću distancu između klasičnoga načina poimanja posvećenoga života i njegovih standardiziranih oblika i različita načina na koji ga se doživljava i želi u novonastalim crkvenim i kulturnim okruženjima. Treba biti svjestan procesa deokcindetalizacije (razapadnjenja) ili deeuropizacije posvećenoga života koji, čini se, ide ukorak s masovnim procesom globalizacije. Postaje sve jasnije da najvažnije nije očuvanje oblika, već raspoloživost ponovno razmišljati u kreativnu kontinuitetu o posvećenome životu kao evandeoskom spomenu trajna stanja obraćenja iz kojeg proizlaze konkretna shvaćanja i izbori.

Formacijski izbori

14. Na tom području ustanove su poduzele značajne napore, kojima su u tome pomagale i inicijative različitih viših redovničkih konferencija (nacionalnih i međunarodnih). Unatoč svemu do sada učinjenu još se uvijek konstatira slaba povezanost između teološke i antropološke vizije u shvaćanju izgradnje, formacijskoga modela i odgojne pedagogije. To nije jednostavno neko teorijsko pitanje jer ta slaba povezanost ne omogućuje postizanje međusobnoga djelovanja i plodne razmjene između dviju bitnih i nezaobilaznih komponenti hoda rasta: duhovne i ljudske dimenzije. Ne može se više smatrati da svaka od tih dviju dimenzija ide nekim svojim samostalnim putem i da ih se ne treba njegovati na komplementaran i skladan način.

Briga oko skladna rasta između duhovne i ljudske dimenzije podrazumijeva posvećivanje pozornosti specifičnoj antropologiji različitih kultura i senzibilitetu novih naraštaja s posebnim referiranjem na nove životne sredine. Samo dubokim razumijevanjem nove simbolike koja doista dotiče srce novih naraštaja može se izbjeći opasnost da se zadovoljavamo tek površnim,

tendencioznim ili samo prolaznim prijanjanjem, gdje se čini da traženje vanjskih znakova daje sigurnost i identitet. Postaje hitnom nužnost razlučivanja motivacija zvanja s posebnom pozornošću na različita kulturna i kontinentalna područja.¹⁹

15. Usprkos tomu što je svaka ustanova ovih godina izradila vlastite temeljne odredbe o odgoju i izobrazbi (*ratio formationis*), u primjenama formacijskoga *itera* često se pribjegava improvizaciji ili se one primjenjuju tek u maloj mjeri. To se napose događa u ženskim ustanovama, gdje hitnosti djela često prevladavaju nad plodnim, sustavnim i organskim formacijskim hodom. Pritisak djela i sve težih obaveza u redovitu upravljaju u zajednicama prijeti stvaranjem štetne regresije u odnosu na putove koje se prelazilo u razdoblju neposredno nakon Koncila.

U toj bi se perspektivi moralo izbjeći i diskontinuirano pohađanje predavanja iz teologije i isključivo pohađanje studijske izobrazbe za neku struku te sačuvati ravnotežu izgradnje za posvećeni život. Naime, jedna od opasnosti koje se javljaju je ta da si svaki pojedinac gradi zaseban svijet čija su vrata ljubomorno zatvorena svakom zahtjevu za dijeljenjem. Jednako tako u bliskoj budućnosti ne bismo smjeli imati samo mlade posvećene osobe koje samo imaju akademske titule, već one također trebaju biti odgojene u suobličavanju s vrijednostima života nasljedovanja Krista (*sequela Christi*).

16. U različitim ustanovama nedostaju osobe s prikladnom izobrazbom za formacijsku zadaću. To je dosta raširen nedostatak, osobito u malim ustanovama koje su se proširile na druge kontinente. Treba stalno imati pred očima da u izgradnji nema mjesta improvizaciji, već ona iziskuje daljnju i stalnu pripravu. Bez temeljite izobrazbe braće i sestara, odgojiteljâ koji su stvarno obučeni i pouzdani za obavljanje te službe, ne će biti moguće stvarno i obećavajuće praćenje najmlađih. Da bi izgradnja bila djelotvorna, nužno je da se temelji na osobnoj pedagogiji i da se ne ograničava na jednu ponudu za sve u smislu vrijednosti, duhovnosti, rokova, oblika i načina. Suočeni smo s personalizacijom izgradnje u kojoj se događa stva-

¹⁹ Usp. KONGREGACIJA ZA USTANOVE POSVEĆENOG ŽIVOTA I DRUŽBE APOSTOLSKOG ŽIVOTA, Napatuk *Ponovno krenuti od Krista – obnovljena zauzetost posvećenog života u trećem ti-sućljeću* (19. svibnja 2002.), br. 19.

ran povratak inicijacijskom modelu. Inicijacija zahtijeva kontakt učitelja s učenicom, hod rame uz rame, u povjerenju i nadi.

U tom se kontekstu potvrđuje nužnost posvećivanja velike pozornosti izboru odgojiteljâ i odgojiteljica. Njihova je prva misija prenositi povjerenim im osobama „ljepotu nasljedovanja Gospodina i vrijednost karizme u kojoj se ono obavlja”²⁰. Od njih se ponajprije traži da budu „osobe iskusne u traženju Boga”²¹.

Previše se često mlade redovnike i redovnice prerano uključuje u vođenje poslova na tako težak i hitan način da im to veoma otežava nastavak ozbiljne izgradnje. To se ne može povjeriti isključivo osobi koja je izravno zadužena za formaciju najmlađih, kao da je to samo njezin problem, već zahtijeva suradnju i skladnu i prikladnu prisutnost čitave zajednice, kao mjesta gdje „se događa inicijacija u napor i radost življenja zajedno”²². U bratstvu se uči prihvaćati druge kao Božji dar prihvaćajući njihove pozitivne osobine i ujedno različitosti i ograničenja. U bratstvu se uči dijeliti primljene darove na izgrađivanje svijui. U bratstvu se uči misijskoj dimenziji posvećenja.²³

Što se tiče trajne izgradnje, postoji opasnost da se o njoj mnogo govori, ali se malo čini. Nije dovoljno organizirati informativne tečajeve iz teologije i obrađivati teme duhovnosti, već je prijeko potrebno stvoriti kulturu trajne izgradnje. Ta bi kultura morala sadržavati ne samo iznošenje teorijskih pojmova nego i sposobnost revizije i provjere konkretnoga života u zajednici. Ne smije se, k tomu, trajnu izgradnju, kao prigodu za razmišljanje i preispitivanje, miješati s nekom vrstom religijskoga turizma koji se zadovoljava posjećivanjem mjesta uz koje su vežu počeci ustanove. Nailazi se također i na opasnost da se prilike za izgradnju vežu uz posebne prigode (obilježavanje spomen-slavlja ustanove, proslave dvadeset petih i pedesetih obljetnica

²⁰ IVAN PAVAO II., Ap. pob. *Vita consecrata* (25. ožujka 1996.), 66.

²¹ *Isto*.

²² *Ondje*, 67.

²³ Usp. *isto*.

zavjeta), kao da izgradnja ne bi bila intrinzičan zahtjev dinamizma vjernosti u različitim životnim dobima.²⁴

Očito je da je u stalnoj izgradnji vrlo bitno ozbiljno pristupiti upravljanju. Ta temeljna i bitna zadaća u životu zajednice katkad se povjerava bez prethodnih priprema i planova i ostvaruje na pogrešan i manjkav način.

Odnos u *humanumu*

Uzajamnost između muškarca i žene

17. U svojim načinima života, u strukturama organizacije i upravljanja, u jezicima i kolektivnom imaginariju, baštinici smo mentaliteta koji ističe duboke razlike između muškarca i žene, na štetu njihova jednakoga dostojanstva. I u Crkvi, a ne samo u društvu, mnoge jednostrane predrasude onemogućavale su prepoznati darove pravoga *ženskoga genija*²⁵ i izvornoga doprinosa ženâ. Toj vrsti podcjenjivanja bile su izložene na poseban način posvećene žene koje se držalo na marginama života, pastoralâ i poslanja Crkve.²⁶ U poslijekoncilskoj obnovi svjedočilo se javljanju i širenju sve većega vrjednovanja uloge žena. Dvadeseto je stoljeće nazvano „stoljećem žene”, poglavito zbog buđenja ženske svijesti u suvremenoj kulturi, koje je prije pedeset godina sveti Ivan XXIII. prepoznao kao jedan od najočitijih „znakova vremena”²⁷.

Usprkos tomu, još je dugo vladao stav nepovjerenja u crkvenoj zajednici, a katkad i među samim posvećenim ženama prema toj novoj osjetljivosti. Poseban je poticaj nedavno dalo samo učiteljstvo, koje je kod žena ohrabrivalo tu svijest o njihovu dostojanstvu. Osobite zasluge treba priznati papa-ma Pavlu VI., Ivanu Pavlu II. i Benediktu XVI. koji su ponudili dragocjeno učiteljstvo o toj temi. Danas mnoge posvećene žene pružaju pozitivnu misao koja pomaže proces rasta biblijske vizije *humanuma* kao protutežu

²⁴ Usp. *ondje*, 70-71.

²⁵ Usp. *ondje*, 58.

²⁶ Usp. *ondje*, 57.

²⁷ IVAN XXIII., Enc. *Pacem in terris* o miru među svim narodima (11. travnja 1963.), 22.

društvu označenu maskulističkim stereotipima u mentalnim sklopovima i društvenom, političkom i vjerskom uređenju. Posvećene žene sa solidarnošću pristupaju trpljenju žena koje su u različitim dijelovima svijeta izložene nepravdama i marginaliziranosti. Neke su od njih dale dragocjen doprinos promatrajući biblijsku objavu ženskim očima kako bi se otkrili novi obzori i novi stilovi, kako bi se na kreativan način živjelo „karizmu ženskosti”²⁸. Cilj je toga umnoga rada, prosvijetljena vjerom i crkvenom strašću, promicati odnose bratstva i sestrinstva u Crkvi kako bi to postalo model antropološke održivosti.

18. Usprkos prijedenu putu treba prepoznati da se još uvijek nije postigla uravnotežena sinteza i čišćenje shemâ i modelâ naslijeđenih iz prošlosti. Još uvijek postoje prepreke u strukturama i zadržalo se nemalo nepovjerenje u slučajevima kada se ukaže prilika da se ženama dadne „prostor sudjelovanja u raznim sektorima i na svim razinama, pa i u postupcima donošenja odlukâ, posebice u onome što se odnosi na njih”²⁹, u Crkvi i u konkretnu upravljanju posvećenoga života. Mlađa zvanja koja dolaze nose u sebi žensku svijest koja je u njima prirodno izrasla. Na žalost, ona nije uvijek prepoznata i prihvaćena kao vrijednost. Kritike kojima se očituju određena neodobravanja dolaze ne samo od drugih posvećenih žena nego i od crkvenih ljudi, koji nastavljaju razmišljati u maskulinističkim i klerikalnim shemama. Daleko smo od poruke oslobođenja koju smo primili od Krista, a koja glasi: Crkva bi morala „promicati način mišljenja i ponašanja koji su sukladni Gospodinovim nakanama”³⁰. Kao što je govorio sveti Ivan Pavao II., a često to ponavlja i papa Franjo, „opravdano je da posvećena žena teži za tim da budu bolje priznati njezin identitet, njezina sposobnost, njezino poslanje, njezina odgovornost i u crkvenoj svijesti i u svakodnevnome životu”³¹.

U ambijentima posvećenoga života nedostaje pravo sazrijevanje u uzajamnosti između muškarca i žene: hitno je potrebna prikladna pedagogija za

²⁸ IVAN PAVAO II., Ap. pis. *Mulieris dignitatem* (15. kolovoza 1988.), 66.

²⁹ IVAN PAVAO II., Posinodska apost. pob. *Vita consecrata* (25. ožujka 1996.), 58.

³⁰ *Ondje*, 57.

³¹ *Isto*.

mlade kako bi se postigla zdrava ravnoteža između identiteta i drugosti kao i prikladna pomoć starijima kako bi im se pomoglo prepoznati pozitivnost smjerne i radosne uzajamnosti. Možemo govoriti o kognitivnoj disonanciji između starijih i mlađih redovnika. Kod jednih su odnosi između muškaraca i žena protkani velikom suzdržanošću, pa čak i fobijom, a kod drugih otvorenošću, spontanošću i prirodnošću.

Drugi aspekt koji treba istaknuti je slabost koja se susreće *ad intra* ustanovâ u pogledu tog antropološko-kulturnog procesa prave integracije i uzajamne komplementarnosti sa ženskom i muškom sastavnicom i osjetljivošću. Sveti Ivan Pavao II. priznao je opravdanost želje posvećenih žena da imaju „prostor sudjelovanja u raznim sektorima i na svim razinama”³², ali smo u praksi još daleko od toga. Izlažemo se ujedno opasnosti teškog osiromašivanja same Crkve, kao što je rekao papa Franjo: „Ne umanjujmo založenost žena u Crkvi, nego promičimo njihovu aktivnu ulogu u crkvenoj zajednici. Ako Crkva izgubi žene, u svojoj ukupnoj i stvarnoj dimenziji, prijeti joj opasnost da bude besplodna.”³³

Služenje autoriteta

19. Služenje autoriteta nije imuno na krizu koja je trenutno prisutna u posvećenom životu. Već površnim uvidom u neke situacije otkriva se da se i dalje u vršenju vlasti, bilo na mjesnoj razini bilo na višim razinama, osjeća tendencija prema centralističkome upravljanju od vrha prema dnu mimoilazeći tako nužnu supsidijarnost. Moglo bi se pokazati sumnjivim, u nekim slučajevima, inzistiranje nekih poglavara na osobnom karakteru njihove vlasti do te mjere da se poništava suradnja vijeća jer su uvjereni da odgovaraju (na autonoman način) vlastitoj savjesti. Otud slaba ili neučinkovita suodgovornost u praksi upravljanja ili, u pojedinom slučaju, odsutnost odgovarajuće punomoći. Vlast se zasigurno ne smije centralizirati u rukama samo jedne osobe, zaobilazeći tako kanonske zabrane.³⁴ Još uvijek

³² *Ondje*, 58.

³³ FRANJO, *Govor* u prigodi Susreta s brazilskim episkopatom, Rio de Janeiro (27. srpnja 2013.).

³⁴ Usp. ZKP, kan. 636.

u nekim ustanovama ima poglavara i poglavarica koji ne uzimaju u obzir na odgovarajući način odluke donesene na kapitolu.

U mnogim se slučajevima brkaju generalska, provincijska i mjesna razina jer se ne jamči autonomija koja odgovara supsidijarnosti vlastitoj svakoj razini. Na taj se način ne pospješuje suodgovornost koja omogućuje prostore ispravne autonomije. Bilježi se također fenomen poglavarâ koji su samo zaokupljeni time da sačuvaju onaj *status quo*, ono „uvijek se radilo tako”. Poziv pape Franje „da budemo odvažni i kreativni [...] da se upustimo u proces razlučivanja, čišćenja i obnove”³⁵ vrijedi jednako za tijela i prakse upravljanja.

20. Kada se nađemo pred teškim pitanjima, nije nipošto mudro pribjegavati većinama koje je unaprijed uspostavila vlast zanemarujući uvjerenje ili uvjerenost, ispravnu i poštenu informaciju i razjašnjavanje ciljeva. Još je manje prihvatljiva praksa upravljanja koja počiva na logici svrstavanja u različite tabore – tim gore ako je ova hranjena predrasudama – koja razara karizmatско zajedništvo ustanova i negativno utječe na osjećaj pripadnosti. Sveti Ivan Pavao II. nije se ustručavao podsjetiti na drevnu mudrost monaške tradicije – „Gospodin često mlađemu otkriva što je bolje” (*Regula Benedicti*, III, 3) – u smislu pravilnog konkretnog vršenja duhovnosti zajedništva, a koja promiče i jamči djelatno sudjelovanje svijui.³⁶

Nijedna vlast, pa ni vlast nekog utemeljitelja, ne može se smatrati isključivim tumačem karizme, a još manje pretpostavljati da je izuzeta iz uredbi sveopćega prava Crkve. Ta ponašanja mogu jačati i očitovati nepovjerenje u druge crkvene sastavnice,³⁷ redovničku obitelj ili pripadajuću zajednicu.

U ovim godinama nije nedostajalo – napose ne u nedavno osnovanim ustanovama – epizoda i situacija manipulacije slobodom i dostojanstvom

³⁵ FRANJO, Apost. pob. *Evangelii gaudium* (24. studenoga 2013.), 30.

³⁶ Usp. IVAN PAVAO II., Ap. pis. *Novo millennio ineunte* (6. siječnja 2001.), 45; KONGREGACIJA ZA USTANOVE POSVEĆENOG ŽIVOTA I DRUŽBE APOSTOLSKOG ŽIVOTA, Naputak *Ponovno krenuti od Krista - obnovljena zauzetost posvećenog života u trećem tisućljeću* (19. svibnja 2002.), 14.

³⁷ Usp. KONGREGACIJA ZA USTANOVE POSVEĆENOG ŽIVOTA I DRUŽBE APOSTOLSKOG ŽIVOTA, Naputak *Služenje autoriteta i posluš. Faciem tuam, Domine, requiram* (11. svibnja 2008.), 13f.

osoba. Ne samo da ih se svodilo na potpunu ovisnost koja je umrtvljivala dostojanstvo, pa čak i temeljna ljudska prava, nego ih se čak navodilo, s različitim prijevarama i pod izlikom vjernosti Božjim planovima po karizmi, na podložnost koja zahvaća i sferu moralnosti, pa čak i spolne intimnosti, što je izazvalo veliku sablazan kod sviju kad su događaji izišli na vidjelo.

21. U svakodnevnom služenju autoriteta može se izbjeći da osoba bude prisiljena tražiti stalna dopuštenja za uobičajene svakodnevne aktivnosti. Oni koji vrše vlast ne smiju ohrabrivati infantilne stavove koji mogu navesti na neodgovorna ponašanja. Teško da će se tim putem osobe dovesti do zrelosti.

Treba, na žalost, prepoznati da su takve situacije češće no što smo to spremni prihvatiti i prokazati, i to posebno dolazi do izražaja u ženskim ustanovama. To je izgleda jedan od razloga brojnih napuštanja. Za neke je to jedini odgovor na situacije koje su postale nepodnošljive.

Svaki bi zahtjev za napuštanjem morao biti prigoda da se ozbiljno zapitamo o zajedničkoj odgovornosti čitave zajednice i, na osobit način, poglavara. Treba jasno reći da autoritarizam šteti vitalnosti i vjernosti posvećenih osoba! U Zakoniku se vrlo hrabro kaže: „Bratski život, vlastit svakoj ustanovi [...] neka se tako uredi da svima postane uzajamna pomoć kako bi svatko ispunio svoj poziv.”³⁸

Stoga, oni koji vrše svoju službu bez strpljiva slušanja i prihvaćanja s puno razumijevanja, dovode se u stanje gubitka ugleda u očima vlastite subraće i sestara. Naime, karakteristično obilježje vlasti redovničkog poglavara je duh služenja po Kristovu primjeru, koji „nije došao da bude služen, nego da služi”³⁹. Taj je stav nadahnut na Isusu služi koji je oprao noge svojim učenicima kako bi imali udjela u njegovu životu i njegovoj ljubavi.⁴⁰

³⁸ ZKP, kan. 602; usp. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, Dekret o prilagođenoj obnovi redovničkog života *Perfectae caritatis*, 15.

³⁹ Usp. KONGREGACIJA ZA USTANOVE POSVEĆENOG ŽIVOTA I DRUŽBE APOSTOLSKOG ŽIVOTA, Naputak *Služenje autoriteta i posluh. Faciem tuam, Domine, requiram* (11. svibnja 2008.), 14b.

⁴⁰ Usp. *ondje*, 12.

Relacijski modeli

22. Pri tumačenju izraza *nove mješine*, o kojima govori Isus u evanđelju, govorilo se da do zamjene *mješina* ne dolazi automatski, nego to zahtijeva predanost, sposobnost i raspoloživost za promjenu. Da bi se to dogodilo, traži se velikodušna raspoloživost za odricanje od svake vrste privilegije. Treba podsjetiti da se nitko, a to u prvom redu vrijedi za one koji su postavljeni za autoritete, ne može smatrati izuzetima iz niza odricanja od katkad prevladanih i štetnih shema. Nijedna promjena nije moguća bez odricanja od zastarjelih shema⁴¹ kako bi se mogli otvoriti novi obzori i mogućnosti u upravljanju, zajedničkome životu, upravljanju dobrima i poslanju. Ni na koji se način ne smijemo zadržavati u stavu koji više drži do očuvanja postojećega stanja nego do autentičnoga ponovnoga prosuđivanja stila i stavova.

Pokazatelj te situacije stagnacije je ustrajna centralizacija vlasti i odsutnost izmjenjivanja u upravi zajednica i ustanova.

S evanđeoskom parezijom moramo postati svjesni da se u nekim ženskim zajednicama susreće dugotrajan ostanak na službi. Neke osobe ostaju na vlasti, pa i u različitim službama, prevelik broj godina. Bilo bi korisno pobrinuti se s odgovarajućim općim uredbama da se ublaže srednjoročne i dugoročne posljedice raširene prakse kooptacije na odgovornim službama članova prethodnih vrhovnih uprava. Potrebni su, drugim riječima, propisi kojim će se onemogućiti ostanak na službi izvan rokova propisanih crkvenim pravom i sprječavati pribjegavanje formulama koje zapravo nastoje zaobići propise kojima se nastoji izbjeći neku nepoćudnu praksu.

23. Druga točka koju ne možemo skrivati je činjenica da se u ovim desetljećima intenzivirala klerikalizacija posvećenoga života. Jedan od najočitiјih fenomena je kriza laičkih redovničkih ustanova čiji se broj znatno smanjio.⁴² Drugi fenomen su redovnici prezbiteri koji su gotovo isključivo

⁴¹ DRUGI VATIKANSKI KONCIL, Dekret o prilagođenoj obnovi redovničkog života *Perfectae caritatis*, 3.

⁴² Usp. KONGREGACIJA ZA USTANOVE POSVEĆENOG ŽIVOTA I DRUŽBE APOSTOLSKOG ŽIVOTA, *Identitet i poslanje brata redovnika u Crkvi*, LEV, Vatikan, 2013.

posvećeni dijecezanskom životu, a manje životu u zajednici, koji time ostaje oslabljen.

Teološko i ekleziološko razmišljanje o liku i ulozi redovnika prezbitera ostaje otvoreno prije svega kada ovaj prihvaća neku pastoralnu službu.

Osim toga, treba se uhvatiti u koštac s fenomenom redovnikâ svećenikâ koje biskupi blagohotno primaju u svoje biskupije bez prikladna razlučivanja i potrebnih provjera. S druge strane, mora se isto tako budno paziti na lakoću kojom neke redovničke ustanove bez odgovarajućeg razlučivanja primaju klerike sjemeništare koji su otpušteni iz dijecezanskih sjemeništa ili drugih ustanova.⁴³ Ta se tri pitanja ne mogu nipošto zanemariti između ostaloga i zato da bi se izbjegli teži problemi za osobe i za zajednice.

24. Posluš i služenje autoriteta ostaje veoma osjetljivo pitanje, između ostalog i zato što su kulture i modeli pretrpjeli promjene koje su duboke, potpuno nove i nepoznate i, na neki način, možda također zbunjujuće, barem za neke. U okruženju u kojem živimo sama terminologija *poglavari* i *podložnici* nije više prikladna. Ono što je funkcioniralo u relacijskom kontekstu piramidalnog i autoritarnog tipa nije više ni poželjno ni održivo u senzibilitetu zajedništva našega načina na koji se doživljavamo Crkvom i kakvom bismo ju htjeli. Treba imati pred očima da pravi posluš mora stavljati na prvo mjesto poslušnost Bogu, kako autoriteta tako i poslušnika, te biti povezan s Isusovom poslušnošću, koja uključuje njegov krik ljubavi *Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio?* (Mt 27, 36) i Očevu šutnju ljubavi.

Papa Franjo upućuje hitan poziv: „Od kršćana iz svih zajednica želim za-tražiti osobito svjedočanstvo bratskoga zajedništva koje postaje privlačno i sjajno. Neka se svi dive kako se brinete jedni za druge, kako se uzajamno hrabrite i jedni druge pomažete i pratite na životnome putu.”⁴⁴

Stoga, prava poslušnost ne isključuje, već štoviše traži da svatko očituje vlastito uvjerenje sazrelo u razlučivanju, pa i onda kad se to uvjerenje ne podudara s onim što traži poglavar. Nakon toga, ako u ime zajednice neki

⁴³ Usp. KONGREGACIJA ZA KLER, *Dar svećeničkog zvanja. Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis* (8. prosinca 2016.).

⁴⁴ FRANJO, Ap. pob. *Evangelii gaudium* (24. studenoga 2013.), 99.

brat ili sestra, premda stvari vide bolje, poslušaju svojom spontanom voljom, tada se provodi u djelo *poslušnost u ljubavi*⁴⁵.

Raširen je dojam da u odnosu između poglavara i podložnika nerijetko nedostaje evanđeoskoga temelja bratstva. Pridaje se veću važnost ustanovi no osobama koje ju sačinjavaju. Nije slučajno da se među glavnim razlozima napuštanja, prema iskustvu ove Kongregacije, ističe sljedeće: slabljenje vizije vjere, konflikti u bratskom životu i život bratstva koji je slab u čovjekoljublju.

U stvarnosti, način kako bi poglavari trebali voditi zajednicu dobro je opisan u *Zakoniku* kao ostvarenje onoga što se kaže u *Perfectae caritatis*: „Neka poglavari svoju vlast... vrše u duhu služenja. [...] Neka upravljaju podložnicima kao sinovima Božjim i promiču s poštovanjem ljudske osobe i njihovu suradnju na dobrobit ustanove i Crkve. [...] Neka... nastoje izgrađivati bratsku zajednicu u Kristu u kojoj se iznad svega traži i ljubi Bog.”⁴⁶

25. Posebnu pozornost i osvrt zaslužuje odnos između poglavara i utemeljitelja u novim ustanovama. Dok se mora zahvaliti Duhu Svetomu za tolike karizme koje crkveni život čine živahnim, ne možemo skrivati zbuđenost pred stavovima u kojima se često opaža suženo shvaćanje poslušnosti koje može postati opasno. U nekim se slučajevima ne promiče suradnja „aktivnom i odgovornom poslušnošću”⁴⁷, već infantilna podložnost i skrupulozna ovisnost. U tom se slučaju može uvrijediti dostojanstvo osobe sve dotle da ju se ponizi.

U tim novim iskustvima ili u drugim kontekstima nije uvijek ispravno promatrano i prikladno poštivano razlikovanje između izvanjskoga i unutarnjega područja.⁴⁸ Sigurnim jamčenjem spomenuta razlikovanja izbjegava se neprilično uplitanje koje može dovesti do situacijâ manjka unutarnje slobode,

⁴⁵ Usp. FRANJO ASIŠKI, *Opomene*, III.6; FI 198.

⁴⁶ ZKP, kann. 618-619; Usp. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, Dekret o prilagođenoj obnovi redovničkog života *Perfectae caritatis* 14.

⁴⁷ DRUGI VATIKANSKI KONCIL, Dekret o prilagođenoj obnovi redovničkog života *Perfectae caritatis* 14.

⁴⁸ DRUGI VATIKANSKI KONCIL, Dekret o prilagođenoj obnovi redovničkog života *Perfectae caritatis* 14.

kao i psihološke podložnosti koja bi mogla dovesti do određene kontrole nad savjestima. U tim, kao i u drugim slučajevima, riječ je o tome da se ne smije kod članova nametati pretjeranu navezanost i ovisnost, koja može poprimiti oblike podčinjenosti koja graniči sa psihološkim nasiljem. Na tom području pokazuje se nužnim odvojiti lik poglavara od lika utemeljitelja.

26. Posljedica plošnoga zajedničkoga života, koji ne ostavlja prostora originalnosti, odgovornosti i srdačnim bratskim odnosima, slabo je dijeljenje u stvarnu životu. Ugrožavanje tih odnosa veoma je vidljivo u konkretnim načinima življenja evanđeoskoga zajedništva dobara koji nagđuju bratske odnose. Papa Franjo primjećuje: „U finansijskoj krizi kroz koju prolazimo zaboravljamo da se u njezinoj pozadini krije duboka antropološka kriza: nijekanje prvenstva ljudskoga bića!”⁴⁹

Posvećeni je život bio sposoban, u svojoj dujoj povijesti, na proročki se način othrvati svaki put kad je ekonomska moć prijetila poniženjem osobe i, prije svega, najsiromašnijih. U sadašnjim prilikama finansijske krize, na koju nas papa Franjo neprestano podsjeća, posvećene su osobe pozvane biti uistinu vjerne i kreativne kako ne bismo iznevjerili proroštvo zajedničkoga života unutar zajednica i solidarnosti prema van, osobito prema siromašnima i najslabijima.

Prešli smo s obiteljskoga gospodarenja na administrativne i upravljačke procese koji gotovo izmiču našoj kontroli i koji pokazuju našu slabost i, prije toga, našu nepripremljenost. Moramo bez oklijevanja ponovno u središte staviti transparentnost na ekonomskom i finansijskom polju kao prvi korak ka povratku istinskoga evanđeoskoga osjećaja stvarna zajedništva dobara u zajednicama i njihova konkretnoga dijeljenja s onima koji žive uz nas.

27. U zajednicama se razdioba dobara uvijek mora provoditi uz poštivanje pravde i suodgovornosti. U nekim se slučajevima provodi samo jedan režim koji izdaje neporecive temelje života u bratstvu, dočim je autoritet „pozvan promicati dostojanstvo osobe”⁵⁰. Neprihvatljiv je stil upravljanja

⁴⁹ FRANJO, Ap. pob. *Evangelii gaudium* (24. studenoga 2013.), 55.

⁵⁰ KONGREGACIJA ZA USTANOVE POSVEĆENOG ŽIVOTA I DRUŽBE APOSTOLSKOG ŽIVOTA, Naputak *Služenje autoriteta i posluš. Faciem tuam, Domine, requiram* (11. svibnja 2008.), 13c.

u kojem jedni uživaju ekonomsku samostalnost dok su drugi ekonomski ovisni. Tako se podriiva osjećaj uzajamne pripadnosti i jamstvo pravičnosti u priznavanju različitosti uloga i službi.

Uvođenje propisa o stilu života pojedinih posvećenih muškaraca i žena ne oslobađa nas od ozbiljna i pomna razlučivanja o siromaštvu ustanove kao značajno vrijednovanje, djelovanje i svjedočenje u Crkvi i među Božjim narodom.

28. Posvećeni muškarci i žene, ukorijenjeni u prepoznavanju prvenstva onoga „biti” nad onim „imati”, etike nad ekonomijom, morali bi, kao dušu svoga djelovanja, prigrliti etiku solidarnosti i dijeljenja izbjegavajući da dobrima upravlja isključivo nekolicina ljudi.

Upravljanja ustanovom nisu zatvoren krug jer u protivnom nisu izraz crkvenosti. Dobra ustanovâ crkvena su dobra i na evandeoski način sudjeluju u istim ciljevima promicanja ljudske osobe, poslanja, karitativnog i solidarnog dijeljenja s Božjim narodom: na poseban način brižnost i skrb za siromašne, koja se živi kao zajedničko zalaganje, može dati novu vitalnost ustanovi.

Tu solidarnost, koju se zasigurno živi u svakoj ustanovi i svakome bratstvu, treba proširiti i na druge ustanove. U *Apostolskom pismu svim posvećenim osobama* papa Franjo poziva na „zajedništvo među članovima različitih ustanova”⁵¹. Zašto ne razmišljati i o stvarnu zajedništvu na ekonomskom polju ujedinjujući svoja dobra, posebno s onim ustanovama koje prolaze kroz situacije oskudijevanja u dobrima?⁵² Bilo bi to lijepo svjedočanstvo zajedništva unutar posvećenoga života, proročki znak u ovom našem društvu kojim dominira „neka nova nevidljiva, katkad virtualna, strahovlada, koja jednostrano i nemilosrdno nameće svoje zakone i pravila”⁵³, strahovlada moći i posjedovanja koja „ne pozna granica”⁵⁴.

⁵¹ FRANJO, *Apostolsko pismo svim posvećenim osobama* u prigodi Godine posvećenog života (21. studenoga 2014.), II, 3.

⁵² Usp. KONGREGACIJA ZA USTANOVE POSVEĆENOG ŽIVOTA I DRUŽBE APOSTOLSKOG ŽIVOTA, *Smjernice za upravljanje dobrima u ustanovama posvećenog života i družbama apostolskog života* (2. kolovoza 2014.), 2.3.

⁵³ FRANJO, Ap. pob. *Evangelii gaudium* (24. studenoga 2013.), 56.

⁵⁴ *Isto*.

III. PRIPREMITI NOVE MJEŠINE

29. Isus je mnogo puta upozorio svoje učenike na sklonost da *novumu* evanđeoskoga navještaja pristupaju starim sklonostima i navikama, što za sobom povlači opasnost da ga se svodi na jedan etos pukog ponavljanja. Zajedno s prispodobom o *novom vinu* koje treba staviti u *nove mješine* pozvani smo voditi se logikom blaženstava. Govor na gori je *magna charta* svakog učenika: *Čuli ste da je rečeno... ali ja vam kažem* (usp. Mt 5, 21.27.33.38.43). Ako je to put koji trebamo slijediti, Gospodin nas također upozorava na sve opasnosti legalističkoga nadimanja: *Čuvajte se...* (Mk 8, 15; Mt 16, 11; Lk 12, 15).

Isusove riječi i djela, promatrana u cjelini, neprestano potiču na bezgraničan proces otvaranja *novosti Kraljevstva*. Prvi korak toga otvaranja jest razlučivanje i odbacivanje svega onoga što je u oprjeci s bitnim vrijednostima vjernosti Bogu koja se očituje u raspoloživosti služenju: *nije tako među vama* (usp. Mk 10, 43). Život Isusa Krista povijest je *nove prakse* u kojoj se ukorjenjuje nov život njegovih učenika koji su pozvani biti osjetljivi na nove logike i nove prioritete koje sugerira evanđelje.

Vjernost u Duhu

30. Analiza još uvijek postojećih izazovâ predstavljenih u prvome dijelu ovih *Smjernica* mora nas dovesti do toga evanđeoskoga praga pri čemu moramo biti spremni prepoznati problematične točke kako bismo otvorili nove putove nade za sve. Možemo ovdje po analogiji primijeniti ono što preporučuje papa Franjo: „Pastoral u misijskome ključu traži napuštanje lagodnog pastoralnog kriterija koji se vodi onim da se uvijek radilo tako. Pozivam sve da budu odvažni i kreativni u toj zadaći propitkivanja evanđelizacijskih ciljeva, struktura, načina i metoda vlastitih zajednica.”⁵⁵

⁵⁵ FRANJO, Ap. pob. *Evangelii gaudium* (24. studenoga 2013.), 33.

Riječ je o tome da se otkrivaju novi *putovi* koji vode prema autentičnosti evanđeoskoga i karizmatiskoga svjedočenja posvećenoga života: o tome da se razlučuju, a zatim pokrenu nužni procesi čišćenja i ozdravljenja od *kvasca zloće i pakosti* (usp. *1 Kor* 5, 8). U tom oduševljavajućem procesu neizbježive napetosti i trpljenja mogu biti znak novoga rađanja. Zapravo, već smo na pragu novih sinteza koje će se roditi s *nutarnjim i neizrecivim uzdasima* (usp. *Rim* 8, 23-26) i sa strpljivim odjelotvorenjem kreativne vjernosti.⁵⁶

31. Svakodnevni usrdni poticaji pape Franje na radosnu evanđeoskost, lišenu dvoličnosti, potiču na pojednostavljenje koje ponovno nalazi vjeru u jednostavnosti i smionosti svetaca. Evanđeoska originalnost (*Mk* 10, 43), kojoj posvećeni život želi biti utjelovljeno proroštvo, vezana je uz konkretne sklonosti i izbore kao što su: primat služenja (*Mk* 10, 43-45) i stalna otvorenost siromasima i solidarnost s najmanjima (*Lk* 9, 48), promicanje dostojanstva osobe u kojoj god da situaciji živi i trpi (*Mt* 25, 40), supsidijarnost kao vršenje uzajamna povjerenja i velikodušne suradnje svih i sa svima.

32. Da bismo mogli odgovoriti na apele Duha i poticaje povijesti, dobro je podsjetiti da se posvećeni život „stavlja u samo srce Crkve kao odlučujući čimbenik njezina poslanja, budući da „izražava najdublju narav kršćanskoga zvanja” i težnju cijele Crkve Zaručnice prema sjedinjenju s jedinim Zaručnikom.”⁵⁷ Narav znaka, kao obilježje posvećenoga života na povijesnome putu Božjega naroda, stavlja ga na povlašten način na liniju evanđeoskoga proroštva. Ta proročka linija znak je i plod njegove karizmatске naravi koja ga osposobljava za domišljatost i originalnost. To iziskuje stalnu raspoloživost za znakove koji dolaze od Duha sve do *oslušivanja zvuka vjetra* (usp. *1 Kr* 19, 12). Jedino ta sklonost omogućuje prepoznati tajanstvene putove (usp. *Iv* 3, 8) milosti sve do ponovna rađanja nove nade u plodnosti Riječi (usp. *Iv* 4, 35).

⁵⁶ IVAN PAVAO II., Ap. pob. *Vita consecrata* (25. ožujka 1996.), 37.

⁵⁷ *Ondje*, 3.

33. Identitet, sa svom svojom važnošću, ne predstavlja se kao nepokretna i teorijska danost, već kao zajednički proces rasta. Međugeneracijski jaz, inkulturacija, multikulturalnost i interkulturalnost, koji sve više karakteriziraju ustanove posvećenoga života kao mjesto truda, muke i napora, mogu postati prostor izazova pravom zajedničkom dijalogu u srdačnosti i Kristovoj ljubavi. Samo će se tako svatko osjetiti uključenim i odgovornim za *zajednički projekt* „da svima postane uzajamna pomoć kako bi svatko ispunio svoj poziv”⁵⁸.

Te nužnosti zahtijevaju promjenu struktura tako da za sve budu potpora u obnovljenu povjerenju koje će pokrenuti dinamičnu i bratsku vjernost.

Modeli izgradnje i izgradnja odgojiteljâ

34. Formacijsko polje ovih je godina doživjelo duboku preobrazbu metodâ, jezika, dinamika, vrijednosti, ciljeva, etapâ. Papa Franjo je ustvrdio: „Trebâ uvijek razmišljati u Božjem narodu, u njemu. [...] Ne smijemo odgajati upravitelje, voditelje, već očeve, braću, suputnike.”⁵⁹ „Izgradnja je umjetnički rad, a ne policijski posao.”⁶⁰

Usvajanje vlastitoga *Ratio formationis* obavezao je dobar dio ustanova na to da odgovore na nove zahtjeve. Ipak na vidjelo izlazi značajno odudaranje u jeziku, kvaliteti i mistagoškoj mudrosti. Premda se tinta praktički na njima nije ni osušila, već se nameće potreba revizije tih recepata koje smo jedni od drugih prepisali. I to upravo zato što je pitanje izgradnje bitan aspekt za budućnost posvećenog života.

35. Trajna izgradnja, na osobit način, iziskuje posebnu skrb kao što je to istaknuo Papa u poznatu razgovoru s vrhovnim poglavarima.

a) Trajnu izgradnju treba usmjeravati prema crkvenome identitetu posvećenoga života. Nije riječ samo o upoznavanju s novim teologijama,

⁵⁸ ZKP, kan. 602.

⁵⁹ FRANJO, *Probudite svijet. Razgovor pape Franje s vrhovnim poglavarima*, u *La Civiltà Cattolica*, 165 (2014/I), 11.

⁶⁰ *Ondje*, 10.

crkvenim propisima i proučavanjima vezanima uz vlastitu povijest i karizmu ustanove. Zadatak je utvrditi ili, često, ponovno pronaći vlastito mjesto u Crkvi na službu ljudskome rodu. Često se taj rad podudara s klasičnim *drugim obraćenjem*, koje se nameće u ključnim trenutcima života, kao što su srednje godine, situacija *krize* ili također povlačenje iz aktivnoga života, zbog bolesti ili starosti.⁶¹

- b) Svi smo uvjereni da izgradnja mora trajati cijeli život. Usprkos tomu moramo reći da još uvijek ne postoji kultura stalne izgradnje. Taj je nedostatak plod parcijalnoga i redukcijskoga mentaliteta s obzirom na trajnu izgradnju tako da je osjetljivost za njegovu važnost manjkava, a odaziv pojedinaca minimalan. Na razini odgojne prakse još uvijek nismo pronašli konkretne razrađene planove, bilo na individualnom planu bilo na planu zajednice, koji će ju učiniti stvarnim hodom rasta u kreativnoj vjernosti s blagohotnim i trajnim utjecajima na konkretan život.
- c) Na osobit način teško se probija ideja da je izgradnja trajna samo kad je redovita i ostvaruje se u svakodnevnoj stvarnosti. I dalje se zadržalo slabo ili sociološko tumačenje trajne izgradnje koju se veže uz jednostavnu dužnost stručnoga usavršavanja ili eventualan zahtjev za duhovnom obnovom, a ne uz stalan stav slušanja i dijeljenja apelâ, problematikâ, horizonata. Svatko je pozvan pustiti da ga dotakne, odgoji, izazove, prosvijetli život i povijest, ono što naviješta i ono što slavi, siromašni i isključeni, oni koji su blizu i oni koji su daleko.
- d) Treba usto pojasniti ulogu početne izgradnje. U njoj se ne možemo zadovoljiti odgajanjem poučljivosti ili poučavanju zdravim navikama ili tradicijama neke skupine, već ona mora mladog redovnika uistinu učiniti *docibilis*. To znači oblikovati srce da slobodno uči iz povijesti kroz čitav život u Kristovu stilu kako bi se pojedinac stavio u službu sviju.
- e) Na osobit način, i vezano uz ovu temu, pokazuje se nužnim razmišljanje o strukturalno-institucionalnoj dimenziji trajne izgradnje. Kao što su se nekoć, nakon Tridentskoga koncila, javila sjemeništa i novicijati za početnu izgradnju, danas smo pozvani ostvariti oblike i strukture koji će podupirati

⁶¹ IVAN PAVAO II., Ap. pob. *Vita consecrata* (25. ožujka 1996.), 70.

hod svake posvećene osobe prema postupnu suobličavanju Sinovu mišljenju (usp. *Fil* 2, 5). Bio bi to krajnje rječit institucionalni znak.

36. Poglavlari su pozvani biti blizu posvećenim osobama u svim problematikama koje se tiču njihova hoda, bilo na individualnoj razini, bilo na razini zajednice. Posebna je zadaća poglavara pratiti, iskrenim i konstruktivnim dijalogom, one koji su u izgradnji ili koji, iz različitih razloga, spadaju u te putove. Teškoće koje su se javile nameću promicanje bratskoga života u kojem će očovječujući i evanđeoski elementi naći ravnotežu kako bi se svaki pojedinac osjetio suodgovornim i istodobno prepoznao nužnost svoje uloge za izgrađivanje bratstva. Bratstvo je doista mjesto iznimne trajne izgradnje.

37. Nova je zanimanja potrebno također na odgovarajući način pripremati u formaciji odgojiteljâ u multikulturalnim sredinama. „Dobre strukture pomažu, ali same po sebi nisu dovoljne.”⁶² Međuprovincijske ili međunarodne strukture, koje imaju za cilj izgradnju kandidatâ, podrazumijevaju uvođenje u službu odgojiteljâ i odgojiteljicâ koji će stvarno biti uvjereni da „kršćanstvo nema jedan jedini kulturni izraz, nego ‘u potpunosti ostajući ono što jest, u posvemašnjoj vjernosti evanđeoskom navještaju i crkvenoj predaji, ono će nositi lice tolikih kultura i naroda u kojima je kršćanstvo prihvaćeno i ukorijenjeno’”.⁶³ To uključuje sposobnost i poniznost da se ne nameće kulturni sustav, već da se svaku kulturu oplođuje sjemenom evanđelja i vlastitom karizmatском tradicijom pomno izbjegavajući „taštu i nepotrebnu sakralizaciju vlastite kulture”⁶⁴.

Sinergija novih znanja i stručnosti može koristiti formacijskom praćenju u posebnoj multikulturalnoj sredini kako bi se prevladali oblici asimilacije ili homologacije koji mogu dugo trajati – u formaciji i drugdje – potičući problematike koje negativno utječu na osjećaj pripadnosti ustanovi i ustrajnost u pozivu na *sequela Christi*.

⁶² BENEDIKT XVI., Enc. *Spe salvi* (30. studenoga 2007.), 25.

⁶³ FRANJO, Apostolska pobudnica *Evangelii gaudium* (24. studenoga 2013.), 116.

⁶⁴ *Isto*, 117.

Prema evanđeoskome ostvarenju

Uzajamnost i multikulturalni procesi

38. Razmišljati o ženskom posvećenom životu znači postavljati konkretna pitanja o ustanovama i o posvećenim ženama kao jedinkama ili kao zajednici vodeći pritom računa o složenosti našega vremena. Treba znati da je u ovim godinama, posebno od *Mulieris dignitatem* (1988.) naovamo, učiteljstvo poticalo i pratilo smjernu viziju kulturnih i crkvenih procesa vezanih uz identitet žene koji na očit (ili katkad prikriven) način utječu na život ustanovâ.

Na osobit način kulturne različitosti obvezuju na dvojak hod: ukorijenjenost u vlastito specifično kulturno biće i sposobnost nadilaženja njegovih granica u sve širem evanđeoskom duhu. Redovničkim zavjetovanjem posvećena osoba odabire život posrednika između pripadnosti točno određenoj kulturi i težnje evanđeoskomu životu koja nužno proširuje njegove obzore i produbljuje njegov senzibilitet. Postaje hitno istražiti tu ulogu posredništva, a da ova pritom ne bude podložena partikularizmima kulturne različitosti.

U toj perspektivi jasno izlazi na vidjelo nužnost ponovna promatranja teologije posvećenoga života u njezinim konstitutivnim elementima prihvaćajući elemente koji proizlaze iz ženskoga svijeta i povezujući ih s muškim. Naglasak na onom specifičnom ne smije ukloniti pripadnost općem čovječstvu. Pokazuje se korisnim, dakle, povratak interdisciplinarnim pristupima, ne samo na teološkom polju već i na području znanosti o čovjeku u njihovoj mnogostrukoj artikuliranosti.

39. Na osobit način hitnu i ciljanu pozornost zahtijeva nedavna, ubrzana internacionalizacija napose ženskih ustanova, praćena primjenom rješenja koja su često improvizirana i lišena mudre postupnosti. Trebamo biti svjesni da zemljopisno širenje nije bilo praćeno odgovarajućom revizijom stilova i struktura, mentalnih sklopova i kulturnih spoznaja koje omogućuju stvarnu inkulturaciju i integraciju. Taj manjak obnove, na osobit način, tiče se vrjednovanja položaja žena u Crkvi i društvu na što je također ukazivalo i papinsko učiteljstvo. Slaba posvješćenost ili, još gore, uklanjanje ženskog pitanja ima negativan utjecaj i donosi ozbiljnu štetu za nove naraštaje

žena. Mnoge žene, naime, povjeravajući se ustanovi kako bi bile uvedene i odgojene u *sequela Christi*, prisiljene su prihvatiti modele ponašanja koji su zastarjeli, osobito što se tiče uloga koje više sliče „ropstvu” no služenju u evanđeoskoj slobodi.

40. Procesi internacionalizacije morali bi nagnati sve ustanove (muške i ženske) da se potrudie postati radionicama solidarne gostoljubivosti gdje različiti senzibiliteti i kulture mogu zadobiti snagu i značenja koja su drugdje nepoznata te uzvišenu proročku snagu i značenje. Ta se solidarna gostoljubivost izgrađuje pravim dijalogom među kulturama kako bi se svi mogli obratiti evanđelju ne odričući se vlastite osebnosti. Cilj posvećenoga života ne će biti taj da se održi kao trajno stanje u različitim kulturama koje će susresti, nego će imati za cilj trajno sačuvati evanđeosko obraćenje u srcu progresivnoga izgrađivanja interkulturalne ljudske stvarnosti.

Ponekad slaba i neinkulturirana antropološko-duhovna vizija ženskoga identiteta, što je evidentno u ustanovama posvećenoga života, prijeti gašenjem ili ranjavanjem vitalnosti *sodales*. Ostaje još učiniti velik posao poticanja zajedničkih modela koji odgovaraju ženskom identitetu posvećenih žena. U vezi s tim treba ojačati relacijske strukture povezanosti i sestrinstva između poglavarica i sestara. Nijednu se sestru ne smije svoditi na razinu podaništva, što se, na žalost, često događa. To stanje potiče opasne infantilnosti ili bi moglo spriječiti sazrijevanje osobe u svakom pogledu.

Treba paziti da jaz koji postoji između posvećenih žena koje obnašaju službu autoriteta (na različitim razinama) ili imaju zadaću upravljanja dobrima (na različitim razinama) i sestara koje su im podložne ne postane izvor trpljenja zbog nejednakosti i autoritarizma. To se događa kada ove prve razvijaju zrelost i sposobnost stvaranja projekata dok su druge lišene čak i najelementarnijih oblika odlučivanja i razvoja osobnih darova i darova zajednice.

Služenje autoriteta: relacijski modeli

41. U najširoj viziji posvećenoga života, koja je elaborirana još tamo od Koncila, prešlo se s toga da je u središtu autoritet na to da središnje mjesto zauzima dinamika bratstva. Zbog toga autoritet ne može biti ništa drugo

već služenje zajedništvu: prava služba koja prati braću i sestre prema svjesnoj i odgovornoj vjernosti.

Naime, suočavanje između braće ili sestara i slušanje pojedinih osoba postaju nezaobilazno mjesto za služenje autoriteta koje će biti evanđeosko. Pribjegavanje menadžerskim tehnikama ili primjena spiritualizirajućih ili paternalističkih modaliteta koje se smatra iskazom „Božje volje” ograničavajući su čimbenik u službi pozvanoj suočiti se s očekivanjima drugih osoba, sa svakodnevnom stvarnošću i vrijednostima koje se živi i zajedno dijeli u zajednici.

42. U odnosu između poglavara i podložnika javlja se izazov odgovorna djeljenja zajedničkoga projekta prevladavajući čisto izvršavanje poslušnosti koje ne služe evanđelju, već samo nužnosti očuvanja postojeće situacije ili odgovaranja na hitnosti u upravljanju, poglavito onom ekonomskom.

U tom kontekstu može se promatrati zahtjev koji ovaj dikasterij učestalo prima prigodom odobravanja konstitucijâ (novonastalih i/ili dopunjenih) kako bi se pristupilo preformuliranju pravne terminologije koja je na snazi u pogledu izraza poglavar i podložnik. To je ono što se u koncilskom dekretu *Perfectae caritatis* izričito poziva činiti kada se kaže: „Način života, molitve i rada neka svuda, a napose u misijskim krajevima, primjereno odgovara današnjim fizičkim i psihičkim preduvjetima članova te – već prema zahtjevima naravi svake pojedine redovničke ustanove – potrebama apostolata, zahtjevima kulture te društvenim i gospodarskim okolnostima.”⁶⁵

43. Treba stoga ohrabrivati služenje autoriteta koje zove na suradnju i zajedničku viziju u stilu bratstva. Ovaj dikasterij, u skladu s koncilskim hodom, izdao je svojedobno napatuk *Služenje autoriteta i posluš. Faciem tuam, Domine, requiram*, prepoznavši kako „ta tema zahtijeva da se o njoj posebno razmišlja, napose zbog promjena do kojih je posljednjih godina došlo u ustanovama i zajednicama, kao i u svjetlu svega onoga što su nedavni dokumenti učiteljstva predložili vezano uz obnovu posvećenoga života.”⁶⁶

⁶⁵ DRUGI VATIKANSKI KONCIL, Dekret o prilagođenoj obnovi redovničkoga života *Perfectae caritatis*, 3.

⁶⁶ KONGREGACIJA ZA USTANOVE POSVEĆENOG ŽIVOTA I DRUŽBE APOSTOLSKOG ŽIVOTA, Napatuk *Služenje autoriteta i posluš. Faciem tuam, Domine, requiram* (11. svibnja 2008.), 3.

Naime mora nas naprosto zabrinjavati što su se – pedeset godina od završetka Koncila – zadržali stilovi i prakse upravljanja koji su daleko ili odudaraju od duha služenja, a to ide čak tako daleko da se izrode u oblike autoritarizma.

44. Legitimna prerogativa osobnog autoriteta poglavarâ i poglavaricâ⁶⁷ u nekim se slučajevima pogriješno shvaća kao privatni autoritet na granici krivo shvaćenoga protagonizma kao što upozorava papa Franjo: „Pomislimo samo na štetu koju Božjem narodu nanose muškarci i žene Crkve koji su karijeristi, grebatori koji koriste narod, Crkvu, braću i sestre – one kojima bi morali služiti – kao odskočnu dasku za vlastite interese i osobne ambicije. Oni čine baš veliku štetu Crkvi.”⁶⁸ Ne samo to, onaj koji vrši službu autoriteta mora paziti „da ne padne u napast osobne samodostatnosti, da ne misli kako sve ovisi o njemu ili njoj.”⁶⁹

45. Autoreferencijalni autoritet izmiče evanđeoskoj logici odgovornosti između braće i sestara podrivajući u njima sigurnosti vjere koje ih moraju voditi.⁷⁰ Otvara se tako začaran krug koji ugrožava viziju vjere, taj nezao bilazni preduvjet priznavanja uloge poglavarâ. To se priznavanje ne ograničava na uvažavanje osobnosti trenutnoga obnašatelja vlasti, već seže mnogo dalje. Riječ je o uzajamnu povjerenju i pouzdanju u istini.

I u situacijama sukoba i sporova, pribjegavanje oblicima autoritarizma potiče spiralu nerazumijevanja i razdora koja, daleko više od konkretnih slučajeva, jača u ustanovi dezorijentiranost i nepovjerenje, odnosno teške hipoteke u pogledu bliske budućnosti ustanove. Onaj tko je pozvan na služenje autoriteta – u bilo kojoj situaciji – mora imati osjećaj odgovornosti koji podrazumijeva, prije svega, uravnotežen osjećaj za vlastite odgovornosti prema braći i sestrama. „Sve se to postiže *povjerenjem u odgovornost braće* ‘promičući s poštovanjem ljudske osobe njihovu dragovoljnu posluš-

⁶⁷ Usp. ZKP, kan. 618.

⁶⁸ FRANJO, *Obraćanje sudionicima plenarne skupštine Međunarodne unije viših redovničkih poglavarica* (Rim, 8. svibnja 2013.), 2.

⁶⁹ KONGREGACIJA ZA USTANOVE POSVEĆENOG ŽIVOTA I DRUŽBE APOSTOLSKOG ŽIVOTA, *Naputak Služenje autoriteta i posluš. Faciem tuam, Domine, requiram* (11. svibnja 2008.), 25b.

⁷⁰ Usp. PAVAO VI., *Evangelica testificatio* (29. lipnja 1971.), 25.

nost', i pomoću *dijaloga* imajući na umu da se svaku obvezu mora preuzeti u 'duhu vjere i ljubavi', a ne zbog drugih pobuda."⁷¹

46. „Neka vlastito pravo prikladnim odredbama uredi da poglavari, postavljeni za određeno vrijeme, ne ostanu u službama upravljanja duže vrijeme bez prekida."⁷² Norma Zakonika još je uvijek u fazi prihvatanja i postoje, također značajne, oscilacije u praksi ustanova. Razlozi koji se u pravilu navode za produljenje mandata – izvan rokova predviđenih vlastitim pravom – odgovaraju izvanrednim situacijama ili nedostatku resursa, s posebnim referiranjem na mjesne zajednice. Utjecaj tradicijâ neke ustanove pridonio je tomu da se ustalio određen mentalitet koji predstavlja stvarnu prepreku izmjenjivanju na službi ili položaju (alternacija). Na kraju sve završi na tome da se obnašanje neke službe pretvara u posjedovanje položaja. U vezi s tim treba reći da ako su uredbe koje su određene u vlastitom pravu neprikladne, mora ih se revidirati; ako su pak jasne u svojim uputama, mora ih se poštivati.

Pozornim promatranjem usporavanja u izmjenjivanju poglavara i poglavara na službi primjećuje se da smo, kako se čini, više zaokupljeni time da se zajamči kontinuitet upravljanja djelima no što pridajemo pozornost potrebama jačanja redovničkoga i apostolskoga života i duha zajednicâ. Usto, u okviru vrjednovanja zajednicâ, prisutnost braće i sestara posljednjih naraštaja postavlja uvjete za međugeneracijsku izmjenu. Kašnjenje u izmjenjivanju na položaju moglo bi se shvatiti kao nepovjerenje u njihovu sposobnost i mogućnost sve do stvaranja praznine koja prijeti i da u kasnijem razdoblju postane nepremostiva.

47. Svi moramo imati na umu ono što je u vezi s tim rekao papa Franjo: „U posvećenom životu događa se živ susret između mladih i starijih, između opsluživanja i proroštva. Ne promatrajmo to dvojje kao suprotstavljene stvarnosti! Dobro je starijima prenositi mudrost mladima i dobro je mladima sabirati tu baštinu iskustva i mudrosti i pronositi ju dalje, ne da bi ju čuvali u muzeju, već da bi ju pronosili dalje hvatajući se u koštac s

⁷¹ KONGREGACIJA ZA USTANOVE POSVEĆENOG ŽIVOTA I DRUŽBE APOSTOLSKOG ŽIVOTA, Naputak *Služenje autoriteta i posluš.* *Faciem tuam, Domine, requiram* (11. svibnja 2008.), 14b.

⁷² ZKP, kan. 624 § 2.

izazovima koje život pred njih stavlja, pronositi ju dalje za dobro svojih redovničkih obitelji i čitave Crkve.”⁷³

Služenje autoriteta: kapituli i vijeća

48. U tom stalnom radu na razlučivanju i obnovi posebnu važnost imaju „kapituli (ili odgovarajući zborovi), kako partikularni tako i generalni, na kojima je svaka ustanova pozvana izabrati poglavare ili poglavarice prema odredbama određenima u vlastitim konstitucijama te, u svjetlu Duha, u raznim povijesnim i kulturalnim situacijama naći prikladne modalitete čuvanja i ostvarivanja, u raznim povijesnim i kulturalnim situacijama, vlastite karizme i vlastite duhovne baštine.”⁷⁴ K tomu, kapitul „neka se tako oblikuje da postane, predstavljajući svu ustanovu, pravi znak njezina jedinstva u ljubavi.”⁷⁵

Razmišljanje o kapitulskom predstavništvu polazi od svoga najautentičnijeg horizonta: jedinstva u ljubavi. U pravilima i postupcima za izbor sestara i braća na kapitulima – na poseban način na općoj razini – naprosto se mora uzeti u obzir promijenjen kulturni i generacijski ustroj koji danas čini lice tolikih ustanova posvećenoga života i družbi apostolskoga života. Multikulturalna dimenzija treba biti izražena na pravedan i uravnotežen način u sastavu kapitula.

49. Taj problem dolazi do izražaja kad se pravila i procedure pokažu neprikladnima ili zastarjelima. Posljedica je toga stvaranje predstavničke neravnoteže i za sobom povlači opasnost da se kapitulski sastav izloži nepoželjnim kulturnim hegemonijama ili suženim generacijskim okvirima. Da bi se izbjegle te nepravilnosti, nužno je postupno uvoditi predstavništvo braće, odnosno sestara, koji pripadaju različitim kulturnim područjima. Riječ je o tome da se ukaže povjerenje onima koje se u našim sredinama smatra previše mladima dok bi isti ti na drugim područjima – građanskim

⁷³ FRANJO, *Homilija* na blagdan Prikazanja Gospodinova prigodom XVIII. svjetskog dana posvećenog života, rim (2. veljače 2014.).

⁷⁴ IVAN PAVAO II., Ap. pob. *Vita consecrata* (25. ožujka 1996.), 42.

⁷⁵ ZKP, kan. 631 §1.

i kulturnim – ispunjavali uvjete za vršenje istaknutih zadaća također zbog svoje vještine i sposobnosti. Te bi procedure morale biti prilagodljive kako bi se zajamčilo najšire i najdalekovidnije predstavništvo radi izgrađivanja poželjne i održive budućnosti.

Nije riječ samo o ispravnosti procedurâ i dovitljivosti u izborima metode, nego i o tome da se „što je više moguće rasvijetli Kristovu volju za hod zajednice” – navodi se u *Pravilu zajednice iz Taizéa* – u duhu traženja pročišćenog samom željom da se raspozna Božji naum.

50. Volja svakog kapitularca otvorena Duhu mora pratiti svaku odluku u krilu skupštine: ona ne smije odbacivati razmjenu doprinosa i gledišta koja, premda različita, pridonose traženju istine. Na taj način napetost prema postizanju jednoglasnosti nije utopijska, već naprotiv: izražava najjasniji plod slušanja i zajedničke otvorenosti Duhu.

Ne bi bilo mudro svoditi razlučivanje na privatne obzore kapitularaca, kao da bi kapitul bio poduhvat samotnjakâ. Riječ je o tome da se „stupi u dodir s prolaskom Duha”, a to znači „slušati ono što nam Bog govori unutar naših situacija” u ustanovi. Razlučivanje se ne smije „zaustavljati na opisu situacijâ, problematikâ [...]; ono ide uvijek dalje i uspijeva vidjeti iza svakog lica, svake povijesti, svake situacije jednu priliku, jednu mogućnost”⁷⁶. Opći kapitul, dobro je to ne zaboraviti, mjesto je osobne i zborne poslušnosti Duhu Svetom; to se poučljivo slušanje zaziva priginjući um, srce i koljena u molitvi. U tom obraćenju svaki kapitularac u trenutku odlučivanja djeluje po savjesti i prosuđuje, u svjetlu primljenu od Duha Svetoga, o dobru ustanove u Crkvi. Taj stav molitvene poslušnosti povezuje kao konstantu povijest generalnih kapitula, koji su s razlogom započeli na dan Pedesetnice.

51. Kapitul kao događaj uključuje izbor generalnog poglavara i poglavarice. Ovih je godina ustanovljena određena sklonost pribjegavanju molbenom izboru (postulacija). Ta je ustanova uređena kanonima 180-183 *Zakonika kanonskog prava*. Zakonik na nju upućuje u onim slučajevima u kojima postoji neka prepreka kanonskom izboru iste osobe ili u slučajevima

⁷⁶ FRANJO, *Govor* u prigodi Crkvenog kongresa *Rimske biskupije* (16. lipnja 2016.).

vima izuzeća od osobnih uvjeta vezanih uz neku službu određenih općim ili vlastitim pravom, kao što su životna dob, godine protekle od zavjetovanja,⁷⁷ pripadajuća nespojivost službe⁷⁸. Najčešći je slučaj da novom izboru (ili ponovnoj potvrdi) generalnoga poglavara ili generalne poglavarice na putu stoji činjenica da su dotični poglavar ili poglavarica već obnašali tu službu u broju mandata predviđenih konstitucijama. Spomenut slučaj sadrži konotacije kompleksnosti sredina (ustanove), osobnih situacija (kandidati koji već obavljaju neku službu) i, posljednje ali ne manje važno, okolnosti koje usmjeravaju prema zahtjevu molbenoga izbora mjerodavnoga dikasterija. Dat ćemo u nastavku neke pobliže upute.

Nije najbolja pretpostavka za izbornu razlučivanje da se molbeni izbor smatra nečim samorazumljivim, gotovo kao da bi *a priori* bile isključene alternativne mogućnosti. Tražena većina je „barem dvije trećine glasova”⁷⁹. Tim se crkvenopravnim propisom želi potaknuti to da se o uputnosti utjecanja molbenom izboru kao ponuđenoj mogućnosti razmišlja unaprijed. Kolegijalna suodgovornost podrazumijeva također odgovornost traženja alternativnih rješenja. Praksom koja je zaživjela u nekim ustanovama uvedeni su načini preliminarnih neformalnih konzultacija. Prethodnim usmjeravanjem trebalo bi se izbjeći stvaranje unaprijed stvorenih većina. U protivnom dijeli nas malen korak do molbenoga izbora kao nečega samorazumljivoga.

52. Na generalnim se kapitulima osim vrhovnoga voditelja⁸⁰ redovito bira i vijeće koje je tijelo suradnje i upravljanja ustanovom. Od svakog se savjetnika traži „uvjereno i osobno sudjelovanje u... životu i poslanju”⁸¹ ustanove, „sudioništvo koje omogućuje dijalog i razlučivanje”⁸² u duhu

⁷⁷ Usp. ZKP, kan. 623.

⁷⁸ Usp. ZKP, kan. 152.

⁷⁹ Usp. ZKP, kan. 181 § 1.

⁸⁰ Usp. ZKP, kan. 625 § 1.

⁸¹ KONGREGACIJA ZA USTANOVE POSVEĆENOG ŽIVOTA I DRUŽBE APOSTOLSKOG ŽIVOTA, Naputak *Ponovno krenuti od Krista - obnovljena zauzetost posvećenog života u trećem tisućljeću* (19. svibnja 2002.), 14.

⁸² *Isto*.

iskrenosti⁸³ i poštenja, „kako bi se zajamčila stalna Gospodinova prisutnost koji prosvjetljuje i vodi”⁸⁴.

Neizbježive teškoće i nerazumijevanja, ako se s njima ne uhvati ukoštac na vrijeme, mogu ugroziti volju za dogovorom i sposobnost konvergencije unutar vijeća. To suradničko tijelo, koje brine za zajedničko dobro ustanove, u upravljanju preuzima zadaću vođenja brige o vlastitu djelovanju ne zanemarujući ona sredstva praćenja i savjetovanja (duhovna, profesionalna i specifične izgradnje) koja daju preduvjete za dalekovidno razlučivanje. Naime, vijeće se ne smije, na prvome mjestu, baviti vlastitom slikom, već mora nadasve biti zaokupljeno vlastitom vjerodostojnošću kao suradničko tijelo u upravljanju ustanovom.

53. Nova geografija posvećenog života u Crkvi oblikuje nove kulturne ravnoteže u životu i upravljanju ustanovama.⁸⁵ Međunarodni sastav kapitula obično iskazuje multikulturalnost vijeća. Iskustvo mnogih ustanova posvećenoga života i družbi apostolskoga života iznjedrilo je već dugu tradiciju u tom pogledu. Ustanove novijega datuma u fazi su naukovanja kako bi se prispjelo tomu da se „u katoličkom jedinstvu izraze zahtjevi raznih naroda i kultura”⁸⁶. Riječ je o zahtjevnu hodu koji „treba čišćenje i sazrijevanje”⁸⁷.

Nedavni procesi internacionalizacije prave su radionice otvorene budućnosti koja se, kada je riječ o izgradnji za odgovorne službe, ne improvizira, a napose ne kada treba preuzeti ulogu u vijeću. Međugeneracijske i kulturne izmjene ne bi smjele davati povoda situacijama koje mogu ugroziti unutarnju dinamiku razlučivanja vijeća i samim tim dobro upravljanje ustanovom.

Navest ćemo neke primjere problematičnih situacija: prikladni pojedinci, ali još uvijek nedovoljno obrazovani ili prerano izabrani za kandidate,

⁸³ Usp. ZKP, kan. 127 § 3.

⁸⁴ KONGREGACIJA ZA USTANOVE POSVEĆENOG ŽIVOTA I DRUŽBE APOSTOLSKOG ŽIVOTA, Naputak *Ponovno krenuti od Krista - obnovljena zauzetost posvećenog života u trećem tisućljeću* (19. svibnja 2002.), 14.

⁸⁵ Usp. *ondje*, 17.

⁸⁶ IVAN PAVAO II., Ap. pob. *Vita consecrata* (25. ožujka 1996.), 47.

⁸⁷ FRANJO, Apostolska pobudnica *Evangelii gaudium* (24. studenog 2013.), 69.

zatim redovnici kooptirani više zbog logike kulturne raspodjele no zbog vrjednovanja iskustava i/ili osobnih znanja te zadnje, ali ne manje važno, prisilni izbori u nedostatku alternativa.

54. Uključivanje braće i sestara drugih kultura i generacija zasigurno ne mijenja tradicionalnu ulogu savjetnika, ali ipak utječe na shvaćanje uloge i način njegove interakcije u vijeću i izvan njega. Doprinos ostalih gledišta (analize i vrjednovanje problemâ) proširuje obzor shvaćanja stvarnosti ustanove: više s periferijâ no iz središta. Kulture i međugeneracijske razmjene – sprega koja je već sama po sebi kompleksna – morale bi poticati nov polet u hvatanju u koštac s održivom budućnošću u ustanovi.

Uvođenje u odgovornu službu utiskuje se u iskustvo. Ako je iskustvo svakodnevni proces učenja, to učenje treba poduprijeti specifičnom izgradnjom. U suprotnom, iskustvo se ne vrjednuje u potpunosti radi djelotvornosti same službe i njezine integracije u dinamiku vijeća. Riječ je, u ovom slučaju, o tome da se otkriju i ponovno razmotre smjerovi koji su sazreli u tradiciji upravljanja ustanovama posvećenoga života i družbi apostolskoga života, koja ulaganjem u sadašnjost priprema za budućnost, uz potrebnu provjeru u vremenu. Predstojeća budućnost ne smije sužavati obzor: nova zanimanja (znanja i stručnosti) mogu doprinijeti proširenju naših obzora, ali prije svega pridonijeti tomu da ne ostanemo na marginama budućnosti kao zatočnici kratkih pogleda koji dugoročno koče zajednički hod.

ZAKLJUČAK

55. U Gospodinovu vinogradu posvećeni su muškarci i žene u ovim desetljećima koncilskoga osuvremenjenja radili s velikodušnim i odvažnim zalaganjem. Sada je vrijeme berbe i *novoga vina*, koje će se s radošću iscijediti iz grožđa i marljivo spremi u prikladne *mješine* kako vrenje koje iziskuje vrijeme sazrijevanja ne bi splasnulo i kako bi se ostavilo prostora novoj stabilnosti. *Novo vino* i *nove mješine* stoje nam na raspolaganju, ostvareni našom suradnjom prema crkvenim i društvenim karizmama i okolnostima, pod vodstvom Duha Svetoga i odgovornih ljudi u Crkvi. Vrijeme je da se novost čuva u kreativnosti kako bi se sačuvao izvoran okus od Boga blagoslovljene plodnosti.

Novo vino zahtijeva sposobnost nadići naslijeđene modele da bi se cijenilo novosti koje potiče Duh, prihvatilo ih se sa zahvalnošću i čuvalo sve do puna vrenja u trajnosti. I *nova odjeća*, o kojoj Isus govori na istoj stranici evanđelja, istkana je kroz različite faze osuvremenjenja i trenutak je da ga se odjene s radošću, usred vjerničkoga puka.

56. *Novo vino*, *nove mješine* i *nova odjeća* pokazuju doba zrelosti i punine koja se ne smije ugroziti nesmotrenim povezivanjima i izjednačavanjima ili taktičkim kompromisima: *staro* i *ново* ne smije se miješati jer i jedno i drugo pripada vlastitu dobu, plod su vremena i različita umijeća i treba ih čuvati u njihovoj izvornosti.

Neka nam Gospodar vinograda, koji je učinio plodnim djelo naših ruku i vodio hodove osuvremenjivanja, udijeli milost da znamo sačuvati s prikladnim sredstvima i strpljivom budnošću novost koja nam je povjerena, bez straha i s obnovljenim evanđeoskim poletom.

57. Sveta Marijo, ženo *novoga vina*, čuvaj u nama želju da pristupamo u poslušnosti novosti Duha, prepoznavajući znak Njegove nazočnosti u *novom vinu*, tom plodu berbe i novih doba.

Učini nas poučljivima Njegovoj milosti i djelatnima u pripremanju *mješina* koje mogu zadržati, a ne raspršiti vrenje soka života. Učvrsti nam korake u otajstvu križa koje Duh traži za svako novo stvaranje.

Nauči nas činiti ono što će nam Krist, Sin tvoj reći (usp. *Iv* 2, 5) kako bismo svakoga dana sjedili za Njegovim stolom: On je *novo vino* po kojem uzdižemo hvalu, primamo i dajemo blagoslov.

Jačaj u nama nadu u iščekivanju dana kada ćemo brati novi plod života s Kristom, u Očevu kraljevstvu (usp. *Mt* 26, 29).

*Sveti je Otac odobrio objavljivanje
ovih Smjernica
na audijenciji 3. siječnja 2017.*

Vatikanski grad, 6. siječnja 2017.

Svetkovina Bogojavljenja

João Braz kard. de Aviz
pročelnik

✠ José Rodríguez Carballo, OFM
nadbiskup tajnik

SADRŽAJ

UVOD	7
I. ZA NOVO VINO NOVE MJEŠINE	9
Isusov <i>logion</i>	11
Poslijekoncilska obnova	14
Novi su putovi izazovni	17
II. JOŠ UVIJEK PRISUTNI IZAZOVI	23
Poziv i identitet	25
Formacijski izbori	27
Odnos u <i>humanumu</i>	30
<i>Uzajamnost između muškarca i žene</i>	30
<i>Služenje autoriteta</i>	32
<i>Relacijski modeli</i>	35
III. PRIPREMITI NOVE MJEŠINE	41
Vjernost u Duhu	43
Modeli izgradnje i izgradnja odgojiteljâ	45
Prema evandeoskome ostvarenju	48
Uzajamnost i multikulturalni procesi	48
<i>Služenje autoriteta: relacijski modeli</i>	49
<i>Služenje autoriteta: kapituli i vijeća</i>	53
ZAKLJUČAK	59

